

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 800 fr. per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, Antwerpen

HET ISRAËLISCH PARLEMENT : DE KNESSET

1. De resolutie van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 29 november 1947, verplichtte de beide staten, Israël en Jordanië, die op het Palestijns grondgebied opgericht zouden worden — na de terugtrekking van de Britten — tot het organiseren van nationale, democratische verkiezingen ten einde in de samenstelling van een Grondwetgevende Vergadering te voorzien ⁽¹⁾.

Deze verplichting, opgelegd door de Internationale Gemeenschap, stuwde de Israëlische politici in de richting van de parlementaire democratie. Wegens het uitbreken van de Israëlisch-Arabische oorlog, konden de grondwetgevende verkiezingen pas op 25 januari 1949 georganiseerd worden ⁽²⁾.

2. De Grondwetgevende Vergadering telde 120 leden, en twaalf politieke partijen waren er in vertegenwoordigd.

Op 14 februari 1949 opende Dr. Ch. Weizmann plechtig de eerste zitting van de Grondwetgevende Vergadering. Hij werd door dezelfde Vergadering tot staatspresident verkozen ⁽³⁾.

Twee dagen later keurde de Grondwetgevende Vergadering de « Transition Law » goed, ook gekend onder de benaming « Minor constitution Law of 1949 » ⁽⁴⁾.

Zij legde de basis voor de politieke structuur van Israël.

De Transition Law noemde de Grondwetgevende Vergadering « de eerste Knesset ». De benaming herinnert aan de « Knesset Guedola », die 2.000 jaar geleden dienst deed als centraal wetgevend lichaam in het toenmalige Israël ⁽⁵⁾.

Die naamverandering was echter niet louter een aanhaken met een ver verleden. Het is meer. Zij getuigde van de groeiende vastberadenheid niet over te gaan tot het opstellen van een formele grondwet i.e. « a selection of the legal rules which govern the government of that country and which have been embodied in a document » ⁽⁶⁾.

Tevens bleek daaruit « qu'elle (d.i. de constituante) se considérait avant tout comme un organe législatif et que sa fonction constituante serait seulement éventuelle » ⁽⁷⁾.

Reeds vroeger was er tegenkating ontstaan tegen het uitvaardigen van een formele grondwet.

In de onafhankelijkheidsverklaring van 14 mei 1948 werd gezegd dat « het land zou geregeerd worden door een voorlopige staatsraad en een voorlopige regering tot er een

gekozen, regelmatige overheid zou zijn in overeenstemming met de grondwet ».

Ter voorbereiding van de grondwet, stelde de voorlopige staatsraad een commissie aan, die twee ontwerpen voor een grondwet besprak. De besprekingen liepen echter vast, vnl. doordat de strikt orthodoxe religieuze partijen de noodzaak van een geschreven grondwet naast de Vijf Boeken Mozes' ontkenden, en de minder-strengere orthodoxie eiste dat, zo er al een grondwet moest komen, deze op de Thora zou zijn gebaseerd ⁽⁸⁾.

De Grondwetgevende Vergadering, en later, de eerste Knesset besteedden opnieuw veel aandacht aan het « grondwetsprobleem » ⁽⁹⁾.

Zoals in bovengenoemde commissie, kwam ook in de Grondwetgevende Vergadering geen eensgezindheid nopens de grondwet tot stand.

Vooranstaande juristen verzetten zich tegen het opstellen van een formele grondwet, daar zij het als ondenkbaar beschouwden dat de soevereiniteit van het Parlement kon gebonden worden.

Anderen beriepen zich op de noodwendigheid voor de jonge Staat niet geprangd te zitten in het eng en onlenig keurslijf van een formele grondwet, te meer daar de bevolking van de Staat nog niet gestabiiseerd was ⁽¹⁰⁾.

Trouwens, zo meenden ze, het ontbreken van een geschreven grondwet was nog geen synoniem van misbruiken ⁽¹¹⁾.

Ter illustratie van hun tesis verwezen ze naar Engeland ⁽¹²⁾. Het onmiddellijk opstellen van een grondwet werd derhalve prijsgegeven ⁽¹³⁾.

Op 13 juni 1950 werkte de eerste Knesset een tussenoplossing uit, door een permanente commissie, die in haar schoot werkzaam was, met de voorbereiding van de grondwet te gelasten ⁽¹⁴⁾.

Het « Constitutional, Legislative and Judicial Committee » moest zijn werkzaamheden zo opvatten dat de grondwet hoofdstuk per hoofdstuk werd opgebouwd, doch derwijze dat ieder hoofdstuk op zichzelf een wet uitmaakt. De hoofdstukken zouden voor de Knesset worden gebracht en na goedkeuring, tenslotte gebundeld worden als de grondwet van Israël ⁽¹⁵⁾.

De beslissing van de Knesset om, op zulkdanige manier een grondwet op te stellen wijkt, althans volgens Rubinstein A., af van de verplichting, die op de Knesset rustte

tengevolge van de « Declaration of the Establishment of the State of Israel » van 15 mei 1948.

De verklaring bevat in het gedeelte dat tot het positieve recht gerekend wordt een passage, waarin uitdrukkelijk naar de toekomstige grondwet van Israël verwezen wordt.

« We declare that, ..., until the establishment of the elected, regular authorities of the state in accordance with the constitution which shall be adopted by the elected constituent Assembly ». (16).

3. Niettegenstaande het ontbreken van een formele grondwet, is Israël nog steeds trouw aan de parlementaire democratie.

Hoe schril steekt Israël op dit stuk af, met wat gebeurd is in de afrikaanse landen, waar vlak na de onafhankelijkheid overal grondwetten werden aangenomen om de wereld te tonen hoe modern ze waren door zoveler rechten en vrijheden aan hun onderdanen toe te kennen.

In Israël niets van dit exhibitionisme, en toch vergeleed het jonge Land niet naar de een of andere diktatuur.

Wellicht is de blijvende britse invloed de verklaring ervoor.

Vergeten wij niet dat de Britten het palestijns grondgebied officieel van 1922 tot 1948 beheerden.

Het mandaat over het palestijns grondgebied werd aan Engeland op 24 juli 1922 door de Volkenbond toegekend. Het trad op 29 september 1923 in werking (Traktaat van Lausanne) (17).

De beslissing van de Volkenbond liet Engeland toe de beloften aan de Joden, vervat in de Balfour-Declaration, gestand te houden. Op 2 november 1917 had de *Foreign Secretary* A.J. Balfour in een brief aan L.W. Rothschild de britse steun aan de Joden toegezegd « for the development in Palestina of a national Home for the Jewish People » (18).

Wij herinneren er ten slotte aan dat Palestina een landstreek was, die na Wereldoorlog I door de geallieerden aan het turks gezag onttrokken werd (19).

De britse invloed werkte ook in op 's lands politieke structuur. Het voorbeeld, van het britse Lagerhuis moet de Israëli duidelijk voor ogen gestaan hebben bij de uitbouw van de Knesset. Dit is duidelijk merkbaar in de bevoegdheidsregeling. Zoals het britse Lagerhuis, is de wetgevende bevoegdheid van de Knesset onbepaald en eksklusief, i.e. dat ze noch aan een presidentieel of gouvernementeel veto, noch aan een gerechtelijke controle onderworpen is (20). Het britse voorbeeld werd echter aan de Israëlitische werkelijkheid aangepast.

Ten slotte kwam men tot een « home-made » parlementair systeem.

In tegenstelling tot de meeste jonge landen, die na Wereldoorlog II onafhankelijk werden, kenden de Israëli een kwasi-parlementaire traditie, die de britse invloed voorafging.

Th. Herzl, de grondlegger van het Zionisme, verwerkte de invloed die de werking van het franse parlement op hem had uitgeoefend tijdens zijn verblijf te Parijs als politiek korrespondent voor een Weense krant, in het huishoudelijk reglement van het « Zionist Congress », dat hij in 1898 had opgericht als beraadslagend lichaam van alle Joden ter wereld (21).

1. Samenstelling en organisatie van de Knesset.

§ 1. Samenstelling.

4. Het Israëlitisch parlement behoort tot het éénkamerstelsel. De noodzakelijkheid voor het welslagen van de snelle opbouw van het land, alsmede de gedurende oorlogs-

bedreiging beïnvloedde de keuze van de Israëlitische politici (21).

Het valt immers niet te ontkennen dat het bikameralisme — en vooral in landen waar beide kamers over dezelfde bevoegdheid beschikken — tijdverlies betekent zowel in het wetgevend werk als in de regeringstaak (22).

In deze landen moeten wetsontwerpen en wetsvoorstellen om tot wet te worden, door beide kamers goedgekeurd worden. Beide kamers moeten over dezelfde tekst hun akkoord hebben betuigd. Dit kan gepaard gaan met een tijdrovend verzenden van de tekst van de ene kamer naar de andere (23).

De vertraging in het regeringswerk is te wijten aan het feit dat voor beide kamers het regeringsbeleid moet verdedigd worden. Dit euvel drukt vooral in krisistijden op deze landen. « Het is dan ook niet vreemd », aldus A. Mast, betreffende het verschijnsel der gedelegeerde wetgeving, « dat in crisistoestanden geoordeeld werd dat de wetgever voor zijn taak niet was opgewassen of ten minste niet met de vereiste spoed de nodige maatregelen kon nemen, en dat aan de Koning bijzondere en buitengewone machten werden verleend » (24).

In de Knesset zetelen 120 leden (25), die door rechtstreekse, algemene, geheime en evenredige verkiezingen voor een periode van vier jaar werden aangeduid (26) (27).

De wet op de Knesset specificeert duidelijk dat het aantal 120 moet bestaan op de dag van de verkiezing (28).

1. Het Kiesstelsel (29).

1.1. Het kiesrecht.

5. Het stemrecht wordt slechts verleend aan Israëlitische staatsburgers (30).

Alleen een rechterlijke beslissing kan de staatsburgers het kiesrecht ontnemen (31).

Wij stippen aan dat de Arabische inwoners van Israël, alsmede enkele minderheden waaronder de Druzen, het stemrecht genieten. De kiesleeftijd is op achttien jaar gesteld. Deze leeftijd moet op 31 december van het jaar dat de verkiezingen voorafgaat, bereikt zijn (32).

De kiezers moeten tevens aan volgende eisen voldoen :

- geregistreerd zijn in de « Inhabitants Registry »,
- ingeschreven zijn op de kiezerslijst,
- identificeerbaar zijn aan de hand van een officiële identiteitskaart (33).

Ieder kiezer moet gaan stemmen in de lokaliteit waar hij is ingeschreven op de kiezerslijst.

De personen, die op het ogenblik van de verkiezingen in de gevangenis vertoeven, zullen hun stemrecht derhalve niet kunnen uitoefenen, tenzij de bevoegde minister hun de toelating verleent zich naar hun kieslokaliteit te begeben (34).

1.2. De Verkiezbaarheid.

6. Ieder persoon, die op de dag van de neerlegging van de kandidatenlijsten 21 jaar is geworden, is verkiezbaar (35).

Streng onverenigbaarheden zijn nochtans gevestigd. De staatspresident, de rabijnen en andere geestelijken, hogere officieren, ambtenaren en rechters mogen niet als kandidaat voorgedragen worden (37). Wij dienen ook te vermelden dat slechts de kandidaten, die werden voorgedragen door een uittredende parlementaire groep of door 750 kiezers, aanvaard worden (38).

Individuele kandidaturen worden derhalve geweerd (39).

1.3. De Kontrole.

7. De kiesverrichtingen worden gecontroleerd door een commissie van 35 leden, o.l.v. een rechter van het opperste gerechtshof.

1.4. Het Kiessysteem ⁽⁴⁰⁾.

8. Het kiessysteem is in de breedste zin proportioneel. Het land is niet in kiesomschrijvingen verdeeld. Israël vormt derhalve één kiesomschrijving ⁽⁴¹⁾. Iedere politieke partij, en er zijn er veel, dient een nationale lijst in, waarop maximum 120 kandidaten fungeren. Het systeem laat toe dat de evenredige vertegenwoordiging absoluut is, onder één voorbehoud evenwel: slechts de partijen die 1% van het totaal geldig uitgebrachte stemmen behaalden, mogen deelnemen aan de zetelverdeling ⁽⁴²⁾.

Vandaar dat de politieke partijtjes zo welig tieren in Israël ⁽⁴³⁾, en dat bijna alle schakeringen van de publieke opinie in het Parlement vertegenwoordigd zijn ⁽⁴⁴⁾.

Die partijversnippering wordt door de grotere partijen sterk gekritiseerd, en zij streven derhalve een hervorming van het kiesstelsel na ⁽⁴⁵⁾.

Tot dusver slaagde geen enkele politieke partij erin de absolute meerderheid in de Knesset te behalen ⁽⁴⁶⁾.

De regering is dan ook samengesteld uit vertegenwoordigers van meerdere partijen, hetgeen een niet te miskennen politieke onstabiele tot gevolg heeft ⁽⁴⁷⁾.

De verschillende pogingen, die ondernomen werden, om het kiessysteem te wijzigen ten einde de partijversnippering tegen te gaan, liepen faliekant uit ⁽⁴⁸⁾. De arbeiderspartijen gooiden het de laatste tijd over een andere boeg en zochten toenadering. Op 22 januari 1968 herstelden zij hun historische eenheid. De Mapai, de Achdut Haavoda en de Rafi-partij smolten samen. Die groep beheerst de Knesset met zijn 55 zetels, en politieke waarnemers voorspellen dat hij bij de volgende wetgevende verkiezing de absolute meerderheid zal behalen ⁽⁴⁹⁾.

1.5. De Verkozenen.

9. De verkozenen verkrijgen de hoedanigheid van «Knessetlid», zodra de definitieve verkiezingsuitslag in het Staatsblad bekend gemaakt is ⁽⁵⁰⁾.

Zoals de meeste «werkelijke» parlementen, onderzoekt de nieuwe Knesset de geloofsbrieven van haar leden en beslecht zij definitief de geschillen, die hieromtrent oprijzen ⁽⁵¹⁾.

Na het onderzoek, leggen alle Knessetleden de eed af ⁽⁵²⁾.

10. Het mandaat van de Knessetleden eindigt met het verstrijken van de ambtstermijn (vier jaar), het persoonlijk ontslag, het aanvaarden van een functie, die onverenigbaar is met de hoedanigheid van Knessetlid, bij het afsterven.

Stippen wij aan dat de ambtstermijn van de Knesset steeds vier jaar duurt, en slechts bij de wet vroeger mag afgebroken worden. Dit onderstreept eens te meer de absolute soevereiniteit van de Knesset ⁽⁵³⁾.

Tot dusver heeft de Knesset slechts eenmaal de vroegere ontbinding bevolen, ten einde nieuwe verkiezingen uit te schrijven. Dit gebeurde naar aanleiding van de «Lavon-affaire» op 28 maart 1961 ⁽⁵⁴⁾.

Bij het persoonlijk ontslag moeten procedureregels nageleefd worden. Het lid moet zijn ontslagbrief aan de Voorzitter van de Knesset overhandigen; en zo dit onmogelijk is het per brief betekenen. Het ontslag wordt effectief, achtenveertig uur nadat de speaker de brief ontving, ten ware het lid inmiddels en «in extremis» het had ingetrokken ⁽⁵⁵⁾.

In die drie gevallen, ontslag, overlijden, aanvaarden van

een functie onverenigbaar met het Knessetlidmaatschap, wordt onmiddellijk in de vakature voorzien.

De kandidaat, wiens naam onmiddellijk volgt op de laatste verkozenen van de lijst, neemt de opengevallen plaats in en beëindigt het mandaat van zijn voorganger ⁽⁵⁶⁾.

11. Over de voorrechten, immuniteiten en voordelen, die de Knessetleden genieten om hun mandaat naar behoren te vervullen, weiden wij niet uit. De regeling stemt in grote trekken overeen met wat wij in België op dat stuk kennen ⁽⁵⁷⁾.

12. Een laatste woord, over de juridische aard van het Knessetmandaat.

Alhoewel de wet terzake niets uitdrukkelijks heeft bepaald, kunnen er toch besluiten getrokken worden uit het geheel van de wetsbeschikkingen, die het kiesrecht en het statuut van de Knessetleden regelen.

In rechte, mogen wij zeggen dat de Knessetleden noch hun partij, noch een deel van de bevolking vertegenwoordigen. Er kan dus geen sprake zijn van een imperatief mandaat. Nochtans geeft de werkelijkheid een gans ander beeld aan de vertegenwoordiging ⁽⁵⁸⁾.

In feite, hangen de Knessetleden volkomen af van hun politieke partij.

2. De organisatie.

1. Bijeenkomst van de Knessetleden

13. De bevoegdheden van de Knesset worden kollektief uitgeoefend. Dit maakt de samenkomst van de leden noodzakelijk. Alle leden te zamen vormen één lichaam.

Om dit te verwezenlijken moeten drie voorwaarden vervuld zijn ⁽⁵⁹⁾: nl.

- de verzameling in een bepaald lokaal;
- de eedaflegging;
- de aanstelling van een praesidium d.i. het bureau.

14. De nieuwe Knesset komt voor de eerste maal bijeen de maandag van de tweede week, die de publikatie van de verkiezingsuitslag volgt. Indien die dag samenvalt met een feestdag of de dag die de feestdag voorafgaat, wordt de bijeenkomst verschoven naar de eerstvolgende werkdag.

Dus, zoals in ons land ⁽⁶⁰⁾, komt de Knesset van rechtswege bijeen. Evenmin als zij de verkiezingsdatum mag vaststellen, mag de regering de datum van bijeenkomst van de Knesset bepalen ⁽⁶¹⁾.

De eerste zitting wordt plechtig geopend door de staatspresident. Aan deze regel dient geen bijzondere betekenis gehecht te worden. «C'est là une procédure assez proche de celle qui est pratiquée dans certains pays européens. On y retrouve deux idées essentielles: la volonté de ne pas faire dépendre celle-ci de la présence du chef de l'Etat» ⁽⁶²⁾.

Na een korte toespraak, draagt de staatspresident het voorzitterschap van de Knesset over aan het oudste Knessetlid, die de functie blijft waarnemen tot op het ogenblik waarop de speaker is verkozen.

De taak van de voorlopige voorzitter is beperkt tot het afnemen van de eed en tot het leiden van de verkiezing van de speaker. De eedaflegging is belangrijk. Het Knessetlid, dat weigert die eed af te leggen, verliest de parlementaire rechten en voordelen, zolang de eed niet is afgelegd.

De standplaats van de Knesset is Jeruzalem ⁽⁶³⁾ ⁽⁶⁴⁾.

Dr. Ch. Weissmann, de toekomstige staatspresident opende de eerste zitting van de Grondwetgevende Vergadering op 14 februari 1949. De vijandelijkheden met de arabische nabuurstaten, verplichtten de Israëli tot het overbrengen

van de Knesset-zetel van Jeruzalem naar Tel-Aviv.

Sinds 11 december 1949, is in Jeruzalem echter de Knesset gevestigd. De wet laat toe dat de speaker, na raadpleging van de ondervoorzitter(s), de zetel overbrengt naar de andere stad.

15. Na de eedaflegging, gaat de Knesset over tot het samenstellen van zijn bureau: i.e. tot het verkiezen van de voorzitter, en de ondervoorzitter(s).

De leden van het bureau worden bij gewone meerderheid verkozen. Zij vervullen hun taak gedurende de ganse legislatuur van de Knesset ⁽⁶⁵⁾. De voorzitter van de Knesset wordt Speaker geheten en geniet — net zoals in Engeland — een enorm prestige. Hij is de derde persoon in de officiële hiërarchie van de Republiek. Hij vervangt de Staatspresident, wanneer die laatste belemmerd is zijn functie uit te oefenen ⁽⁶⁶⁾.

De eerste Speaker was *J. Sprinzak*. Hij genoot zulke faam dat hij tot zijn dood voorzitter bleef.

Hij werd opgevolgd door *Nahum Nir*, die de derde Knesset voorzatz.

Kadish Luz, leidde de vierde Knesset en neemt ten dage nog steeds het voorzitterschap waar.

De Speaker vervult een specifieke taak in de Knesset. Hij leidt de hoge vergadering in discussies en debatten, zonder zelf eraan deel te nemen.

Slechts wanneer er zich procedure moeilijkheden voordoen, komt hij tussen. Zijn uitspraak is bindend ⁽⁶⁷⁾.

Nochtans is het mogelijk dat zijn uitspraak niet iedereen voldoet. In dat geval wordt de interpretatie van de Speaker onderworpen aan het Interpretation Committee, dat uitspraak doet, zonder echter de beslissing van de Speaker te vernietigen.

2. De Vergaderingen

16. Art. 31 van de Knesset Basic Law bepaalt: «De Knesset zetelt gedurende twee zittingen per jaar.

De eerste zitting begint in één van de vier weken na het Tabernakelenfeest, de andere in één van de vier weken, die de dag van de onafhankelijkheid volgen.

De totale duur van beide zittingen samen mag niet minder dan acht maanden bedragen ».

De Speaker roept de Knesset samen. Verwaarloost hij dit te doen, binnen de in art. 31 bepaalde termijn, dan komt de Knesset automatisch samen de maandag van de vijfde week.

Gedurende het parlementair reces, moet de Speaker op verzoek van dertig leden, de Knesset in buitengewone zitting bijeenroepen. ⁽⁶⁹⁾ ⁽⁷⁰⁾

3. De Agenda en de Debatten.

17. De agenda van de werkzaamheden van de Knesset wordt opgesteld door de Speaker, op voorstel en in samenwerking met de regering.

Het agenda-project wordt vervolgens aan de goedkeuring van de Knesset onderworpen.

De oppositie neemt geen deel aan het opstellen van de agenda. Hier wijkt de Knesset af van zijn Engels voorbeeld ⁽⁷¹⁾.

Als korrektie op die regel wordt om de veertien dagen een vergadering besteed aan voorstellen van parlementaire oorsprong.

De oppositie kan, tijdens die vergadering, aan haar trekken komen, ofwel door te verzoeken dat een motie op de agenda wordt opgenomen, ofwel door wetsvoorstellen neer te leggen.

18. Iedere maandag bij de aanvang van de parlementaire werkzaamheden, vinden de Knessetleden de tekst

van de werkagenda op hun zetels. De werkzaamheden worden in het hebreuws gevoerd, nochtans mogen de arabische Knessetleden zich van hun taal bedienen.

19. De debatten zijn sterk aan een tijdsbeperking onderworpen. Het « filibusteren » is in de Knesset uitgesloten ⁽⁷²⁾.

De tijdsbeperking varieert naargelang het gaat om, individuele of groepstussenkomsten.

a. Individuele tussenkomsten.

In dergelijk geval krijgt het lid, dat het woord vraagt, vijf tot tien minuten toegemeten om zijn tussenkomst af te wikkelen. De Speaker mag tevens het aantal tussenkomsten beperken.

b. Groepstussenkomsten.

Wanneer de Knesset een belangrijk onderwerp behandelt wordt de tijd die iedere politieke partij op het spreekgestoelte mag vertoeven, op voorhand bepaald.

Zoals in alle parlementaire regimes, die naam waardig, zijn de vergaderingen van de Knesset, in beginsel openbaar, behoudens wanneer de openbare orde of 's lands veiligheid in het gedrang komen.

4. De Kommissies.

20. Het steeds ingewikkelder wordend staatsleven vereist een aanpassing van de instellingen aan de noden van de tijd: nl. snelheid en efficiëntie.

Het logge lichaam van het parlement kan onmogelijk in gezamenlijke zitting het wetgevend werk aan. De wetgevende taak, vooral in de welvaartsstaat Israël, vergde dan ook de oprichting in de schoot van de Knesset van gespecialiseerde kommissies ⁽³⁷⁾, die elk een deel van het wetgevend werk voorbereiden, zonder echter te beslissen. Het beslissingsrecht komt immers niet toe aan een fractie van de Knesset.

Naast speciale kommissies en kommissies ad hoc functioneren in de schoot van de Knesset negen permanente kommissies ⁽⁴⁷⁾:

1. The Knesset (procedure) Committee.
2. The Constitution Law and Justice Committee.
3. The Finance Committee.
4. The Economic Committee.
5. The Committee for Foreign Affairs and Security.
6. The International Affairs Committee.
7. The Public Services Committee.
8. The Education and Culture Committee.
9. The Labour Committee.

De samenstelling van de kommissies weerspiegelt die van de Knesset.

De taak van de kommissies beperkt zich tot:

a) het onderzoek, het amenderen, alsmede het opstellen van een verslag nopens de wetsontwerpen, die naar haar verzonden werden;

b) het onderzoeken van administratieve kwesties alsmede van de werkzaamheden van de uitvoerende macht, waarover zij verslag moeten uitbrengen.

Het zijn dus als het ware studieburelen, die het werk voorbereiden om de Knesset toe te laten in een minimum van tijd te legifereren en beslissingen te nemen, zoals Rens Y. het karakteriseert: « Leur fonction principale est de présenter, sur les différentes questions dont elles sont saisies, des rapports à la Knesset que celle-ci est libre d'approuver ou de rejeter, en tout ou en partie » ⁽⁷³⁾.

3. De bevoegdheden van de Knesset.

§ 1. De wetgevende bevoegdheid.

1. De wet.

21. De basisbevoegdheid van de Knesset is het maken van wetten voor de staat Israël.

Terzake is het Parlement alleen bevoegd.

Geen goevernementeel veto, geen toetsingsrecht van de rechters kan inwerken op de wetgevende taak.

«Parliament is supreme in this area». ⁽⁷⁶⁾.

Men mag stellen dat de wetgevende bevoegdheid in beginsel uitsluitend toebehoort aan de Knesset.

Nochtans, is er een belangrijke afwijking:

De ministers mogen wetgevende verordeningen uitvaardigen, wanneer de Knesset hen daartoe machtigde en onder voorbehoud dat de verordeningen het kader van de toelatingswet niet te buiten gaan. (*Emergency Acts*).

22. In deze paragraaf past het nogmaals het probleem van de grondwet aan te snijden in verband met de hiërarchie, die tussen de wetten van Israël bestaat, als gevolg van de ambivalente bevoegdheid van de Knesset nl. een grondwetgevende en een wetgevende bevoegdheid.

Er bestaan dus wetten, gewoonlijk «Basic Law» genoemd, die een grondwettelijk karakter vertonen.

Sinds de onafhankelijkheid werden slechts drie «Basic Laws» uitgevaardigd:

de *Basic Law*: The Knesset (1958);

Basic Law: Israel Lands (1960);

Basic Law: The President of the State. (1964) ⁽⁷⁷⁾.

Alleen eerstgenoemde wet is volgens A. Rubinstein: «a valid expression of the Knesset's constituent power». ⁽⁷⁸⁾, d.w.z. dat ze voorbereid is door het Constitutional, Legislative and Juridical Committee, in een grondwettelijke taal is gesteld ⁽⁷⁹⁾, detailuitwerking aan gewone wetten overlaat ⁽⁸⁰⁾, en «entrenched clauses» bevat, die niet door een gewone meerderheid mogen gewijzigd worden. ⁽⁸¹⁾.

De overige «Basic Laws» bezitten deze kentrekken niet. De benaming is derhalve misleidend.

De inhoud, de structuur en de bewoordingen zullen tenslotte uitmaken of een wet eenmaal zal dienen opgenomen te worden in de toekomstige grondwet ⁽⁸²⁾.

2. Het wetgevend Initiatief.

23. In een vorige paragraaf stelden wij vast dat de regering een beslissende rol speelt bij het bepalen van de agenda voor de werkzaamheden van de Knesset.

Dit betekent dat de regering het wetgevend initiatief volkomen beheerst, zoals trouwens in Engeland. De «private bills» zijn dan ook als witte raven.

Terzake dient aangestipt dat de commissies eveneens het wetgevend initiatief bezitten.

Nochtans maken zij er zeer matig gebruik van.

3. De Wetgevende Procedure.

24. De behandeling van het wetsontwerp wordt op de dagorde geplaatst. Op de voorziene zitting wordt er een debat aan gewijd, gevolgd door een stemming over het al dan niet verwijzen naar de bevoegde commissie (eerste lezing).

In de bevoegde commissie wordt het wetsontwerp grondig onderzocht en eventueel geamendeerd.

Wanneer de commissie haar werkzaamheden heeft beëindigd, komt het wetsontwerp terug voor de Knesset,

voor een tweede lezing. Gedurende de tweede behandeling mag het wetsontwerp niet meer geamendeerd worden.

De Knesset hoeft zich soms uit spreken over de amendementen, die in de commissie werden verworpen, maar waarvan de auteurs de behandeling in de Knesset verlangen.

De Knesset spreekt zich ten slotte uit over ieder amendement en over ieder artikel.

Wanneer dit werk afgehandeld is, maakt het wetsontwerp het voorwerp uit van een derde lezing.

Indien het wetsontwerp goedgekeurd wordt na de derde lezing, moet het ondertekend worden door de eerste-minister, de minister, die met de uitvoering ervan belast wordt en door de president van Israël ⁽⁸³⁾. Geen enkele van die personen mag zijn handtekening weigeren. Daarna hecht de Minister van Justitie het Staatszegel aan de officiële wettekst, die opgeborgen wordt in de staatsarchieven. Na deze formaliteit, wordt de wet binnen tien dagen na de goedkeuring gepubliceerd in het Staatsblad, zowel in het Hebreeuws als in het Arabisch ⁽⁸⁴⁾. Zij wordt onmiddellijk van kracht, behoudens een in de wet gestipuleerde afwijking. Vanaf de publikatie wordt de wet geacht volgens wettelijke voorschriften tot stand gebracht te zijn ⁽⁸⁵⁾.

Vermelden wij dat iedere wet bij gewone meerderheid van de aanwetige leden wordt goedgekeurd. Geen enkele wet schrijft een quorum voor. Zo kan een wet goedgekeurd worden, wanneer slechts drie leden in de Knesset aanwezig zijn.

25. Hoe soepel de politici de problemen behandelen, en hoe bezorgd ze zijn het wetgevend werk zo snel mogelijk te laten geschieden bewijst de wet van 10 november 1964 ⁽⁸⁶⁾.

De wet bepaalt dat de regering, bij het begin van een nieuwe legislatuur, mag laten weten dat zij de regel van de continuïteit wenst te zien toepassen op wetsontwerpen, die, gedurende de voorgaande legislatuur, na een eerste lezing verzonden werden naar de bevoegde commissie ⁽⁸⁷⁾.

De politieke groepen, die zetelen in de Knesset mogen er zich tegen verzetten.

Daarop volgt dan een debat en een stemming ⁽⁸⁸⁾.

Wordt het verzet verworpen, dan worden de wetsontwerpen verder behandeld ⁽⁸⁹⁾ ⁽⁹⁰⁾.

§ 2. De budgetaire en financiële bevoegdheid.

1. Het budget

26. «La Knesset a le pouvoir de la bourse» ⁽⁹¹⁾.

De Knesset oefent die bevoegdheid uit door het goedkeuren van het budget.

Het budgettair jaar begint op 1 april en loopt tot 31 maart. Indien het budget niet vóór 1 april is goedgekeurd, mag de staat in beginsel geen uitgaven doen.

Nochtans mag de Knesset een voorlopig budget goedkeuren.

Zoals in alle parlementaire democratieën bereidt de regering het budget voor, en legt het aan de goedkeuring van de Knesset voor. De budgettaire wet volgt de normale wetgevende procedure. Ook zij maakt het voorwerp uit van drie lezingen.

2. De budgettaire Controle

27. Het spreekt vanzelf dat het aanwenden van de ter beschikking van de regering staande gelden een controle vereisen.

In Israël is die taak toevertrouwd aan de «State Comptroller», ⁽⁹²⁾ die voor een periode van vijf jaar benoemd

wordt door de President van de Republiek op voordracht van de Knesset ⁽⁹⁸⁾.

Deze hooggeplaatste ambtenaar, die volledig onafhankelijk optreedt tegenover de regering, is slechts verantwoording verschuldigd aan de Knesset ⁽⁹⁴⁾.

Hij wordt in zijn taak bijgestaan door een staf medewerkers, door hem benoemd ⁽⁹⁵⁾.

Hij beschikt over de ruimste bevoegdheden in het vervullen van zijn opdracht ⁽⁹⁶⁾.

De « State Comptroller » brengt aan de Knesset jaarlijks verslag uit over zijn werkzaamheden. Het verslag dient : ⁽⁹⁷⁾

— alle onregelmatigheden te signaleren, die onverklaarbaar voorkomen en niet hersteld werden ;

— alle wetsschendingen, alle overtredingen van economische beginselen te melden ;

— aanbevelingen voor te stellen ten einde alle onregelmatigheden te voorkomen en te verhelpen.

Het verslag maakt het voorwerp uit van langdurige besprekingen in de Knesset, alvorens goedgekeurd te worden.

Dat controle systeem heeft het voordeel van : « le délai relativement bref dans lequel s'effectue la vérification des comptes de l'exercice écoulé » ⁽⁹⁸⁾.

Want het logge Rekenhof werkt zich met jaren vertraging door de rekeningen van de Staat, zodat tenslotte eventueel verantwoording moet gevraagd worden aan de regering, die voor de rekeningen niet verantwoordelijk was.

Dit heeft tot gevolg, in tegenstelling met wat in Israël gebeurt, dat de controle niet ernstig wordt opgenomen.

§ 3. *Gouvernementele functie.*

1. *Algemeenheden*

28. Het wezen van het parlementair regime ligt in de deelname van de vertegenwoordigers van het volk aan het beheer van de staatszaken. In Israël neemt het Parlement meer dan in andere parlementaire regimes deel aan de uitwerking van de nationale politiek. Dit komt o.m. tot uiting in de aanstelling van de Staatspresident.

2. *De Presidentskeuze.*

29. De President van de Republiek ⁽⁹⁹⁾ wordt voor een periode van vijf jaar ⁽¹⁰⁰⁾ bij geheime stemming ⁽¹⁰¹⁾ verkozen door de Knesset ⁽¹⁰²⁾. De kandidaat, die de meerderheid van de stemmen van de Knessetleden behaalt, is verkozen : i.e. 61 stemmen ⁽¹⁰³⁾.

Indien bij een eerste kiesbeurt geen van de kandidaten de vereiste meerderheid behaalt, gaat men over tot een tweede stembeurt, tot een derde, en zo verder.

De kandidaat, die in de tweede stembeurt het laagste stemmenaantal behaalt, mag niet meer aan de volgende kiesronden deelnemen.

Vanaf de derde stemronde, moet de kandidaat slechts de meerderheid behalen van de stemmen, uitgebracht door de aanwezige Knessetleden.

Geen enkele bijzondere voorwaarde wordt aan de kandidaten gesteld. Zij moeten enkel het Israëliisch staatsburgerschap bezitten. De uittredende president evenwel, die reeds twee opeenvolgende ambtstermijnen vervulde, mag zich geen kandidaat meer stellen voor de onmiddellijk volgende presidentsverkiezingen ⁽¹⁰⁴⁾. Geen enkele wetsbepaling belet hem, na een onderbreking, de kandidatuurstelling.

De kandidaten worden voorgedragen door de Knessetleden. Net zoals de Knessetleden legt de president alvorens

zijn functie aan te vatten, de eed af ⁽¹⁰⁵⁾. De president resideert in Jeruzalem ⁽¹⁰⁶⁾.

30. De bevoegdheden van de president kunnen best vergeleken worden met die van de *konink* van België. De Staatspresident bezit volgende bevoegdheden : ⁽¹⁰⁷⁾

Hij ondertekent alle wetten, behoudens de wetten, die zijn bevoegdheid raken ; hij duidt de regeringsformateur aan ; hij neemt het ontslag van de regering in ontvangst ; hij ontvangt verslagen over regeringsverordeningen ; hij akkrediteert de diplomatieke agenten en ontvangt de geloofsbrief van de vreemde diplomaten ; hij benoemt de konsulaire vertegenwoordigers van Israël en keurt de benoeming goed van vreemde consulaire agenten in Israël ; hij tekent de verdragen, afgesloten met vreemde staten, nadat ze geratificeerd zijn door de Knesset ; hij vervult de functies, die hem opgelegd zijn bij de wet terzake benoemingen en afzettingen van rechters en van andere gezagdragers ; hij beschikt tenslotte over het genaderecht.

Daar elke handtekening van de President dient getekend te worden door de eerste-minister of door een minister, staat hij boven de wisselvalligheden van de politiek ⁽¹⁰⁸⁾.

Hij geniet tevens immuniteiten, die hem moeten toelaten onafhankelijk zijn functie te vervullen ⁽¹⁰⁹⁾. Die immuniteit beschermt ook de gewezen presidenten ⁽¹¹⁰⁾.

31. De Knesset, die de President aanduidde heeft de bevoegdheid om de President af te zetten, voor gedragingen, die niet samengaan met zijn hoge functie ⁽¹¹¹⁾.

Een bijzondere procedure verleent de President bescherming tegen willekeur ⁽¹¹²⁾.

Wanneer gezondheidsredenen de president in de onmogelijkheid stellen zijn functies uit te oefenen, mag de Knesset het presidentschap vakant verklaren ⁽¹¹³⁾.

Hier ook schrijft de wet een bijzondere procedure voor ⁽¹¹⁴⁾. Tijdens de vakature en tijdens het verblijf van de president in het buitenland, oefent de Voorzitter van de Knesset de presidentiële functie uit ⁽¹¹⁵⁾.

Want, wanneer de president voor een buitenlandse reis Israël verlaat — dit mag hij slechts mits toestemming van de regering — houdt hij op president te zijn voor de duur van de reis ⁽¹¹⁶⁾.

32. Tot besluit wijzen wij erop dat zoals de meeste staatshoofden in parlementaire democratieën de President van Israël een representatieve-dekoratieve functie vervult. Nochtans was de eerste president dr. *Weizman*, voorstander van een presidentieel regime naar amerikaans model, naar hetwelk de president zowel staatshoofd als regeringshoofd is. Zijn opvattingen stuitten echter op het verzet van *Ben Goerion* en dat van de publieke opinie. Het was tenslotte « de Leeuw van Judea », die met zijn gekende onverzettelijkheid, de slag thuis haalde.

Dit feit verbitterde *Ch. Weizman*. Hij kapselde zich in en deed geen poging om zijn bevoegdheden uit te breiden. Hij stelde niets in het werk om de presidentiële functie aan gezag en glans te doen winnen, om meer armslag te verkrijgen.

Een uitspraak van *Ch. Weizman*, die wij aantreffen bij *Kraines*, typeert de machteloosheid van de president : ⁽¹¹⁷⁾ « I am a constitutional President... My handkerchief is the only thing I can stick into. Into everything else its Ben Gurion's nose ».

3. *De Regeringsverantwoordelijkheid.*

33. Vorming van de regering in Israël gebeurt zoals in Groot-Brittannië. Uit die vaststelling vloeit voort dat de President van Israël de voorzitter van de politieke partij, die het meeste zetels bezit in de Knesset, belast met de

regeringsvorming ⁽¹¹⁸⁾. De regeringsformateur krijgt daarvoor 28 dagen tijd ⁽¹¹⁹⁾.

De nieuw gevormde regering wordt door de eerste-minister aan het parlement voorgesteld, waarop de wetgevende vergadering een debat wijdt aan de samenstelling en aan de politiek van de nieuwe regering. Hierop volgt een vertrouwensstemming ⁽¹²⁰⁾.

Indien de regering het vertrouwen verkrijgt, wordt ze geacht haar taak te hebben aanvaard en alle ministers afzonderlijk leggen volgende eed af:

« I as a member of The Government pledge myself to be loyal to the state of Israël, and to its laws, and to comply with the decision of the Knesset » ⁽¹²¹⁾.

De eed-formule wijst op de totale onafhankelijkheid van de regering van de Knesset ⁽¹²¹⁾.

34. De regering kan op vier manieren eindigen:

- bij een stemming van een motie van wantrouwen;
- bij het ontbinden van de Knesset;
- bij het aftreden van de eerste-minister;
- bij het aftreden van de regering.

Merken wij op dat de Knesset niet mag ontbonden worden vóór het einde van de normale ambtstermijn, tenzij door een wet, waarbij de Knesset beslist nieuwe verkiezingen te houden ⁽¹²³⁾.

35. In tegenstelling met de klassieke parlementaire regimes, voorziet de Transition Law van 1949 uitdrukkelijk in de politieke regeringsverantwoordelijkheid t.o.v. het Parlement.

De regeringsverantwoordelijkheid ligt besloten in

Art. 11, f, krachtens hetwelk « De regering kollektief verantwoordelijk is voor haar werkzaamheden ten opzichte van de Knesset; verslag moet uitbrengen aan de Knesset over haar werkzaamheden en in functie blijft zolang zij het vertrouwen van de Knesset geniet.

Art. 11, g: « De regering, die het vertrouwen verliest van de Knesset, of die ontslag neemt, biedt onmiddellijk dit ontslag aan de Staatspresident aan. Zij blijft in functie tot de vorming van een nieuwe regering. Indien de eerste-minister de regering in kennis stelt van zijn ontslag, is dit ontslag gelijk aan het ontslag van de regering ».

Al die bepalingen brengen Rens Y. ertoe te besluiten dat « la responsabilité politique du cabinet devant le parlement est la pierre angulaire de la démocratie israélienne » ⁽¹²⁴⁾.

In de praktijk stelt men vast dat de wettelijke bepalingen op de kollektieve regeringsverantwoordelijkheid niet strikt nageleefd worden.

Het is meer dan eens gebeurd dat ministers tegen hun regering stemden, zonder dat de eerste-minister hen tot ontslag dwong, hetgeen art. 11, g, (2) van de Transition Law oplegt.

36. De Knesset oefent eveneens de regeringsfunctie uit door de dagelijkse werkzaamheden van de regering te inspireren en te controleren. Zij doet het naar aanleiding van het goedkeuren van het budget, en naar aanleiding van de schriftelijke vragen, die de Knessetleden aan de ministers mogen stellen.

Het eerste halfuur van alle knessetzittingen is gewijd aan het beantwoorden van de gestelde vragen.

De ministers moeten binnen de twee weken antwoorden.

Alhoewel het mechanisme van vragen en antwoorden de regeringsverantwoordelijkheid niet onmiddellijk in het gedrang brengt, moet de regering er rekening mee houden.

Het interpellatierecht is onbekend in Israël.

36. Uit die beschouwingen blijkt dat de Israëlische regering niet alleen verantwoordelijk is voor de Knesset, maar er tevens totaal afhankelijk van is.

De suprematie van de Knesset is algemeen. Een voorbeeld illustreert dit. Tijdens de eerste zittingen van de « Eerste Knesset » verloor de regering bewust voeling met de Knesset, en nam belangrijke beslissingen zonder de parlementaire fractieleiders te raadplegen. Doch naar aanleiding van het vraagstuk van de arabische vluchtelingen, ontstond een ernstig meningsverschil in de Mapai-partij daar de Eerste-Minister en de andere Ministers de parlementsleden van de partij niet had gekonsultueerd.

« While a vote of confidence upheld the Prime Minister, the uproar forced the cabinet into closer consultation with the Parliament, and indicated that the latter would not accept any minor role in the affairs of state » ⁽¹²⁵⁾.

A. VAN MENSEL

(1) United Nations, Official Records of the Second Session of the General Assembly, Resolution (16 september, 29 november 1947), pp. 131-150.

(2) De verkiezingen werden ingericht krachtens de Constituent Assembly Elections Ordinaire. Voor de inhoud van de verordening, zie Yadin P., *Etat d'Israel, Annuaire de législation française et étrangère*, Dl. I, 1938-49, pp. 344-345.

(3) Keesings Historisch Archief, 1949-1950, p. 7966.

(4) State of Israel, Government Yearbook, 5711 (1950), The First Knesset, p. 59.

Voor de inhoud van de wet, State of Israel, Government Yearbook, 5711 (1950), The First Knesset, pp. 259-260.

(5) Rens Y., *Le Parlement Israélien*, in Res Publica, 1960 nr. 2, p. 135. - Rozetti M., *The Knesset, Its Origin, Forms and Procedures 1966* p. 5. - Kraines O., *Government and Politics in Israel*, (London, 1961), p. 33.

(6) Wheare, K.C., *Modern Constitutions*, (London, 1966), p. 2.

(7) Yadin, U., *Etat d'Israel, Annuaire de législation française et étrangère*, Dl. I, 1938-1949, p. 344. - Akzin, B., *Codification in a New State: A Case Study of Israel*, The American Journal of Comparative Law, 1966, nr. 1, p. 74.

(8) Repertorium van de Sociale Wetenschappen, Deel: Politiek, (1958), V°, Israël, p. 379.

(9) Voor bijzonderheden nopens het vraagstuk van de grondwet verwijzen wij naar:

Arazi, A., *Le système électoral israélien*, (Parijs, 1963), pp. 5-15; Akzin, B., *The Place of the Constitution in the modern State*, Israel Law Review, Januari 1967, pp. 1-17; Akzin, B., *Problems of Constitutional and Administrative Law*, International Lawyers Convention, 1959, p. 161 en vlg.; Bruck, O., *L'Etat d'Israel, Revue du droit public et de la science politique*, 1951, pp. 766-767; Goerion, D.B., *The Birth and Destiny of Israel*, (New York, 1954), pp. 363-380; Kraines, O., *Government and Politics in Israel*, pp. 27-31; Rozetti, M., *The Knesset*, ..., pp. 11-12; Rubinstein, A., *Israel's Piecemeal constitution, Studies in Israel legislative Problems*, Scripta Hierosolymitana, Vol XVI, (Jeruzalem, 1966), pp. 201-218.

(10) Yadin, U., *Etat d'Israel, Annuaire de législation française et étrangère*, Dl. I, 1938-1949, p. 344; Chouraqui, A., *L'Etat d'Israel, Que sais-je?* (P.U.F.) p. 52.

(11) Gorney, U., *American precedent in Israel*, in Harvard Law Review, mei 1955, p. 1197.

(12) Rubinstein, A., merkt echter terzake gepast op: 'The informal British constitution is the product of tradition and historic experience and its operation is facilitated by unwritten rules and conventions which are not sanctified by Law but by a deeper and stronger taboo'. It is not done'. (O.C.) Van deze traditie was natuurlijk geen spoor te vinden in Israel.

(13) Ginossar H., *La pensée juridique israélienne contemporaine*, in *Histoire juive contemporaine*, 1964, p. 17.

(14) Voor de tekst van de resolutie, Peaslee, A.J., *Constitutions of Nations*, Dl. II, p. 496-497. « The first Knesset charges the constitutional, legislative and Judicial committee with the duty to prepare a draft constitution for the State. The Constitution shall be composed of individual chapters, in such a manner that each of them shall constitute a basic law in itself. The chapters shall be brought before the Knesset to the extent which the committee will terminate its work, and all chapters together will form the State constitution. »

(15) Rozetti, M., *The Knesset*, ..., p. 11.

(16) Rubinstein, A., Israel's piecemeal constitution, p. 202 voor de ganse tekst van de «onafhankelijkheidsverklaring» zie *State of Israel Government Yearbook*, 5711 (1950), pp. 43-45. Voor de waarde van de onafhankelijkheidsverklaring zie - Gorney, Uriel, *American precedent in Israel*, Harvard Law Review, mei 1955, p. 1196. - Akzin, B., Problems of constitutional and Administrative Law, o.c., p. 164, randnummer 26.

(17) Kraines, O., Government and Politics in Israel, p. 20. Koestler, A., Analyse d'un miracle, (Parijs, 1949), p. 17.

(18) Voor de tekst van de brief, zie Janowski, O.I., Foundations of Israël, p. 135.

(19) Duroselle, J., Histoire diplomatique de 1919 à nos jours, (Parijs, 1966), pp. 36-39.

(20) Ministère des Affaires Etrangères, Israel, faits et chiffres, p. 58. Rens, Y., Le Parlement Israélien, Res Publica, 1960, nr. 2, p. 135. Rozetti, M., Israel's Parliament, Parliamentary Affairs, 1955, nr. 4, p. 445.

(21) Arazi, A., Le système électoral israélien, p. 17.

(22) Fabre, M. H., Principes Républicains de droit constitutionnel, (Parijs, 1967), p. 183.

(23) Jonge onafhankelijke landen, die het tweekamerstelsel aannamen, losten dit probleem op door het aantal veranderingen van de ene naar de andere kamer te beperken. Als voorbeeld halen wij Madagascari aan. Artikel 39, lid 4 van de grondwet bepaalt: «Indien een wetsontwerp of een wetsvoorstel teruggezonden wordt naar de Nationale Vergadering, na het voorwerp van twee lezingen te zijn geweest in de Senaat, statueert de Nationale Vergadering definitief».

(24) Mast A., Overzicht van het Belgisch Grondwettelijk Recht, (Gent, 1963), p. 116.

(25) Dit is volkomen in overeenstemming met de Resolutie, die door de Verenigde Naties op 29 november 1947 werd aangenomen.

(26) Art. 4 van de Basic Law: The Knesset

(27) Met het aantal 120 werd tevens met het verre verleden aangehaakt.

(28) Art. 3 van de basic law: The Knesset.

(29) Voor bijzonderheden Arazi, A., Le système électoral israélien, p. 39 en vlg.

(30) Het Israëlisch staatsburgerschap wordt beheerst door de «Nationality Law» van 1 april 1952. (van toepassing op 14 april 1952). De verkiezingen voor de Grondwetgevende Vergadering in 1949, alsmede deze voor de Tweede Knesset werden niet op basis van «de Israëlische nationaliteit» georganiseerd, doch wel op basis van verblijf. Voor bijzonderheden nopens de Israëlische nationaliteit: Margalith, H., Enactment of a Nationality Law of Israel, The American Journal of Comparative Law, 1953, nr. 1, pp. 63-66. Warsoff, L. A., Citizenship in the State of Israel, A comment, New York University Law Review, 1952, nr. 6, pp. 857-861. Voor de tekst van de «Law of Return» en de «Nationality Law», zie Litvack E., Israel, Annuaire de législation française et étrangère, 1952-1954, pp. 250-252.

(31) Art. 5 van de Basic Law: The Knesset.

(32) Arazi, A., Le système électoral israélien, p. 39.

(34) Rubinstein, A., Israel's Piecemeal Constitution, p. 211.

(35) Nations Unies, Les Droits de l'Homme, (1959), V° Israel, p. 177.

(36) Arazi, A., Le système électoral israélien, p. 39.

(37) Art. 6 van de Basic Law: The Knesset.

(38) Arazi, A., Le système électoral israélien, p. 39.

(39) Deze methode heeft voor de meeste Israëli een geur van traditie. Volgens DR. Elston, in zijn boek, Israel, De Wording van een moderne Staat, (p. 74), werd deze regeling overgenomen van Centraal Europese modellen door de Zionistische Kongressen van omstreeks 1900 en was ze de verkiezingsmethode, die werd aangenomen door het gemeentebestuur van Tel-Aviv, toen dat lichaam tussen de twee wereldoorlogen tot stand kwam.

(40) Voor het verloop van de verkiezingsstrijd verwijzen wij naar de studies van: Rens, Y., Le Parlement Israélien, Res Publica, 1960, nr. 2, pp. 137-139; Scott, D. Johnson, Election Politics and Social change in Israel, The Middle East Journal, 1962, nr. 3, pp. 309-326.

(41) Art. 8 van de Knesset Elections Law van 1959.

(42) Arazi, A., Le système électoral israélien, p. 110.

(43) Elston, D.R., Israël, De Wording van een moderne staat, p. 74.

(44) Samenstelling van de zesde Knesset - November 1965.

Partijen	Aantal zetels
Koalitie Mapai en Achdut Halavoda	45
Gahal-Herut-Liberaal blok	26
De Nationale Religieuze partij	11
Rafi	10
Mapam	8
Onafhankelijke Liberalen	5
Agudat Israel	4
Arabische lijsten	4
Nieuwe Kommunistische lijst	3
Poalli Agendat Israel	2
Ha'olam Hazeh	1
Israel's Kommunistische partij	1
(overgenomen uit Rosetti's, The Knesset, its origin forms and procedures, p. 19).	

(45) Arazi, A., Le système électoral israélien, pp. 20-38.

(46) Voor uitslagen van de eerste vijf wetgevende Knesset-verkiezingen, verwezen wij naar het werk van Arazi, A., Le système électoral israélien, pp. 167-169.

(47) Badi, J., Religion in Israel Today, the relationship between State and Religion (New-York - 1959), p. 39

(48) Kraines, O., Government and Politics in Israël, p. 98.

(49) Israels Neue Arbeiterpartei, Neue Zürcher Zeitung van 24 januari 1968.

(50) Rens, Y., Le Parlement Israélien, Res Publica, 1960, nr. 2, p. 139.

(51) cfr. art. 24 van de Belgische Grondwet.

(52) De Engelse tekst van de eed luidt: «I pledge myself to bear allegiance to the State of Israel and faithfully to discharge my mandate in the Knesset».

(53) Kraines, O., Government and Politics in Israel, p. 35

(54) Voor details nopens de Lavon-Affaire bevelen wij de lektuur aan van M. Rozetti.

(55) In zijn vermelde studie bestempelt Rens, Y., deze ultieme kans om het ontslag te vernietigen als «un garde fou, afin, semble-t-il, d'éviter les départs intempestifs». (Le Parlement Israélien, Res Publica, 1960, nr. 2, p. 139).

(56) Arazi, A., Le système électoral israélien, p. 114.

(57) Ibidem, pp. 120-129.

(58) Rens, Y., Le Parlement Israélien, Res Publica, 1960, nr. 2, p. 141.

(59) Rens, Y., Le Parlement Israélien, Res Publica, 1960, nr. 2, p. 141.

(60) Art. 70 van de Belgische Grondwet.

(61) Rens, Y., Le Parlement Israélien, Res Publica, 1960, nr. 2, p. 141.

(62) Ibidem, loco citato.

(63) Art. 2 van de Basic Law: The Knesset.

(64) Rozetti, M., schreef een interessante studie over het Parlementsgebouw, zie, Le bâtiment du Parlement: sa conception, in Informations Constitutionnelles et parlementaires, V° Israel, januari 1967, pp. 8-17.

(65) In België duidt elke kamer bij iedere zitting haar voorzitter en ondervoorzitter aan, en stelt zij haar bureau samen (Art. 37 G.W.).

(66) Wanneer de President van de Republiek een buitenlandse reis maakt, verliest hij voor de duur van de reis de hoedanigheid van President (Art. 18 - wet van 25.6.1964). Voor de tekst van de wet, zie, Informations Constitutionnelles et Parlementaires, 1964, pp. 161-166).

(67) Kraines, O., Government and Politics in Israel, p. 38.

(68) Rozetti, M., The Knesset,, p. 24.

(69) Rens, Y., Le Parlement Israélien, Res Publica, 1960, nr. 2, p. 143.

(70) Herinneren wij eraan dat in België de Koning de Kamers in buitengewone zitting bijeenroept.

(71) Kraines, O., Government and Politics in Israel, p. 40.

(72) Filibuster is de taktiek, de vorm van obstructie in de Senaat van de Verenigde Staten van Noord-Amerika, bestaande in het houden van urenlange redevoeringen om het aannemen van ongewenste wetten te vertragen.

(73) Zoals trouwens in alle landen met een parlementair regime.

(74) Wij stippen aan dat dit aantal niet door de wet is voorgeschreven. De Knesset is terzake volkomen vrij.

(75) Rens, Y., Le Parlement Israélien, in Res Publica, 1960, nr. 2, p. 147.

(76) *Kraines, O.*, Government and Politics in Israel, p. 45.
Rens, Y., Le Parlement Israélien, Res Publica, 1960, nr. 2, p. 148.

(77) Voor de tekst van die wetten : zie *Peaslee A.J.*, The constitutions of Nations :

B.L. The Knesset : pp. 501-505

B.L. Israel Lands : p. 512.

B.L. The President of the State : pp. 513-517.

(78) *Rubinstein, A.*, Israel's Piecemeal Constitution, in Studies in Israel Legislative Problems, p. 207.

(79) The language of the Law itself, couched in brief and general statements, is typically constitutional.

(80) vb. art. 17. «De leden van de Knesset genieten de immuniteit, waarvan de modaliteiten door de wet worden bepaald».

(81) De bepalingen, die niet door een gewone wet mogen gewijzigd worden, zijn vervat in de art. 4, 44 en 45 van de Basic Law : The Knesset.

(82) Voor bijzonderheden zie : *Rubinstein, A.*, Israel's Piecemeal constitution, in Studies in Israel Legislative Problems, pp. 208-216.

(83) Art. 2, b. van de Transition Law.
 Art. 11, Basic Law : The President of the State.

(84) Art. 2, d. van de Transition Law.

(85) Art. 10 (b) van de «Law and Administration ordinance». Volgens sommige auteurs vestigt dit artikel een praesumptio juris et de jure. *A. Rubinstein* echter meent dat het een aanvechtbaar vermoeden is. «The provision does not more than place the burden of proof on any person seeking to establish the invalidity of the disputed law». Israel's piecemeal Constitution, p. 212.

(86) De tegenstanders van de wet beriepen zich op de absolute soevereiniteit van elke Nieuwe Knesset. Ten slotte won het gezond verstand het op de juridische argumentatie.

(87) Art. 1 van de wet van 10 november 1964

(88) Art. 2 van de wet van 10 november 1964.

(89) Art. 3 van de wet van 10 november 1964.

(90) Voor een kort commentaar op de wet, alsmede voor de tekst zie *Schmatz, O.*, Israel, in Annuaire de législation française et étrangère, 1965, p. 340.

(91) *Rens, Y.*, Le Parlement Israélien, Res Publica, 1960, nr. 2, p. 150.

(92) Het ambt wordt beheerst door de «State Comptroller Law» (consolidated version) van 1958. Voor de belangrijkste bepalingen van de wet verwijzen wij naar *Peaslee, A.J.*, Constitutions of Nations, DL 2, pp. 505-510.

(93) Art. 2 van de State Comptroller Law.

(94) Art. 5 van de State Comptroller Law.

(95) Art. 22 en 23 van de State Comptroller Law.

(96) Art. 11 en 14 van de State Comptroller Law.

(97) Art. 15 van de State Comptroller Law.

(98) *Rens, Y.*, Le Parlement Israélien, Res Publica, 1960, nr. 9, p. 151.

(99) De presidentiële instelling wordt geregeld bij de wet van 25.6.64 : Basic Law : The President of the State. - zie Informations Constitutionnelles et parlementaires van 1964, pp. 161-166 ; *Peaslee, A.J.*, Constitutions of Nations, DL 2, pp. 513-517. Voor bijzonderheden nopens de President van Israël zie : *Klinghoffer, H.*, Die Stellung des Staatspräsidenten im Israëlischen Verfassungsrecht, in die Moderne Demokratie und ihr Recht (Tübingen - 1966), DL II, pp. 743-770. — The Presidency in the First Decade of the State Israël, pp. 27-30 in Israel Government Yearbook 5719 (1958).

(100) De president blijft dus een jaar langer in dienst dan de Knessetleden. Waarschijnlijk dissocieerde men de twee ambtstermijnen ten einde de presidentsverkiezing onafhankelijk te maken van de parlementaire verkiezingsstrijd.

(101) Art. 7 : Basic Law : The President of the State.

(102) Art. 3 : Basic Law : The President of the State.

(103) Art. 8 : Basic Law : The President of the State.

(104) Art. 4 : Basic Law : The President of the State.

(105) Art. 9 : Basic Law : The President of the State.

(106) Art. 2 : Basic Law : The President of the State.

(107) Art. 11 : Basic Law : The President of the State.

(108) Art. 12 : Basic Law : The President of the State.

(109) Art. 13, b : Basic Law : The President of the State.

(110) Art. 13, c : Basic Law : The President of the State.

(111) Art. 20, a : Basic Law : The President of the State.

(112) Art. 20, b, c, d, e : Basic Law : The President of the State.

(113) Art. 21, a : Basic Law : The President of the State.

(114) Art. 21, b : Basic Law : The President of the State.

(115) Art. 23, a : Basic Law : The President of the State.

(116) Art. 22, a (1) : Basic Law : The President of the State.

(117) *Kraines, O.*, Government and Politics in Israel, p. 125.

(118) De President heeft echter speelruimte, aangezien art. 9, a van de Transition Law (1949) slechts bepaalt dat «After consultation with representatives of party groups within the Knesset, the President of the State shall assign to a member of the Knesset the task of forming a government».

(119) Art. 9, c. Transition Law.

(120) Art. 11, a. Transition Law.

(121) Art. 11, b. Transition Law.

(122) *Rens, Y.*, Le Parlement Israélien, Res Publica, 1960, nr. 2, p. 153.

(123) Art. 34 : Basic Law : The Knesset.

(124) *Rens, Y.*, Le Parlement Israélien, Res Publica, 1960, nr. 2, p. 153.

(125) *Kraines, O.*, Government and Politics in Israël, p. 55.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 7 januari 1969.

Voorzitter : M. Van Beirs.

Raadsheer-verslaggever : Baron Richard.

Eerste advocaat-generaal : M. Mahaux.

1. **Vennootschappen. — P.V.B.A. — Verdeling van de winst. — Recht ze op de reserve te plaatsen.**

2. **Vennootschappen. — Recht op toekenning van een dividend. — Vorderingsrecht. — Vereisten.**

1. Naar luid van art. 124, lid 2, vennootschapswet, geeft elk deeltbewijs van een P.V.B.A. een gelijk recht bij de verdeling van de winst. Het staat de vennoten nochtans vrij de behaalde winst geheel of gedeeltelijk op de re-

serve te plaatsen in stede van ze elk jaar onder elkaar te verdelen.

2. Het maatschappelijk recht op toekenning van een dividend of op een deel van de winst dat de aandeelhouder van een kapitaalvennootschap of de vennoot van een personenvennootschap bezit krachtens een contract van handelsvennootschap, wordt een definitief en onherroepelijk vorderingsrecht wanneer de balans is goedgekeurd en het bedrag van het verdeelde dividend of de verdeelde winst is vastgesteld door de algemene vergadering van aandeelhouders of vennoten, handelend overeenkomstig de statuten en de bevoegdheden uitoefenend die haar zijn toegekend bij art. 79 vennootschapswet (krachtens art. 137 toepasselijk op de P.V.B.A.).

Belgische Staat (Minister van Financiën)

«t.» Ridder Joseph de Sauvage

Gelet op het bestreden arrest, op 15 januari 1968 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1320 tot 1325, 1832, 1833 van het Burgerlijk Wetboek en 25, paragraaf 1, 1°, van de wetten betreffende de inkomstenbelastingen, gecoördineerd bij het besluit van de Regent van 15 januari 1948;

doordat het bestreden arrest beslist dat er geen affectie societatis ontbreekt tussen dame de Sauvage en de heer Martin — de enige twee vennoten van de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid « Sobruco-Charbons », die de litigieuze inkomsten aan verweerder heeft toegekend — en dat verweerder, thans eiser, niet op grond van artikel 25, paragraaf 1, 1°, van de gecoördineerde wetten mag worden aangeslagen, maar krachtens paragraaf 1, 2°, van hetzelfde artikel moet worden belast, op grond : 1) dat artikel 26 van de akte van oprichting bepaalt dat, na vorming van de wettelijke reserve, de winst onder de vennoten zal worden verdeeld volgens het aantal van hun respectieve maatschappelijke deelbewijzen ;

2) dat zonder uitwerking blijft het feit dat dame de Sauvage in de loop van het maatschappelijk leven van de vennootschap een gedeelte van de winsten heeft geïnd, terwijl haar medevenoot het deel waarop hij recht heeft niet zou hebben opgevraagd ; 3) dat zo de heer Martin het niet nuttig heeft geoordeeld het deel dat hem toekwam eerder te innen, hij zijn rechten erop echter niet heeft verloren of afgestaan ; 4) dat de heer Martin de mogelijkheid heeft behouden om zijn rechten uit te oefenen en te bekomen hetgeen hem toekomt ;

terwijl deze redenen onverenigbaar zijn met (schending van art. 97 van de Grondwet) of de bewijskracht miskennen van de beslissingen van de algemene vergaderingen en van de balansen van genoemde vennootschap waaruit blijkt : 1) dat art. 26 van de akte van oprichting geen toepassing heeft gevonden, vermits de jaarlijkse winsten van de vennootschap in het algemeen op de reserves werden geplaatst ; 2) dat het feit dat dame de Sauvage een gedeelte van de vroegere maatschappelijke winsten heeft bekomen de andere vennoot van zijn overeenstemmend deel heeft beroofd, daar geen enkele uitkering ten voordele van deze laatste is beslist geworden ; 3) dat de heer Martin geen schuldvordering van gelijke waarde als dit deel ten laste van bedoelde vennootschap heeft en dus, door het feit zelf, de mogelijkheid om zijn rechten op dit winstdeel uit te oefenen verloren, afgestaan of niet meer behouden heeft (schending van de artikelen 1320 tot 1325 van het Burgerlijk Wetboek), waaruit volgt dat, aangezien de heer Martin niet aan enigerlei winstdeling deelneemt, er geen « affectio societatis » aanwezig is, daar het doel van de stichters van de vennootschap niet blijkt te bestaan in de verdeling onder hen als vennoten van de behaalde winsten, dat de vennootschap slechts als fictief kan worden beschouwd, en dat aldus de gevolgtrekking die het arrest in rechte aanneemt niet, zonder tegenstrijdigheid en logisch, kan worden afgeleid uit de feitelijke gegevens die het aanvoert (schending van voormelde bepalingen) ;

Overwegende dat het arrest, onder meer, op de redenen welke het middel bekritiseert, zijn beslissingen steunt waarbij wordt gesteld, enerzijds, dat beide vennoten Orban de Xivry, echtgenote van verweerder thans eiser, en Martin, door de oprichting van de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid « Sobruco-Charbons », de « animus contrahendae societatis » hebben gehad en, anderzijds, dat eiser, die zaakvoerder is van deze vennootschap en ervan afhankelijk, met betrekking tot de vergoeding die hij als dusdanig gedurende de dienstjaren 1961, 1962 en 1963 genoten heeft, moet worden belast met toepassing van artikel 25, paragraaf 1, 2°, letter a, van de

gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen ;

Overwegende dat volgens artikel 26 van de statuten van deze vennootschap, die regelmatig bij authentiek afschrift werden voorgelegd, de overblijvende nettowinst, na inhouding van ten minste een vijfde voor de vorming van een wettelijk reservefonds, onder de vennoten zal worden verdeeld volgens het aantal van hun respectieve deelbewijzen, waarbij elk deelbewijs een gelijk recht heeft ;

Dat het arrest erop heeft kunnen wijzen zonder van deze statutaire bepaling een uitlegging te geven die onverenigbaar is met de bewoordingen ervan, dat artikel 26 van de akte van oprichting bepaalt dat, na vorming van de wettelijke reserve, de winst onder de vennoten zal worden verdeeld volgens het aantal van hun respectieve maatschappelijke deelbewijzen, waarbij elk deelbewijs een gelijk recht geeft ;

Overwegende dat het laatste lid van voormeld artikel 26 ook bedingt dat de vennoten echter in algemene vergadering zullen kunnen beslissen dat dit saldo geheel of gedeeltelijk zal dienen om een bijzonder reservefonds in het leven te roepen of te stijven ;

Dat, in strijd met wat het middel aanvoert, het niet tegenstrijdig is vast te stellen dat de statuten voorzien in de verdeling van de winsten onder de vennoten, hoewel erop wordt gewezen dat deze laatsten daarna hebben beslist de winsten van sommige dienstjaren op de reserve te plaatsen ;

Overwegende dat zo naar luid van artikel 124, lid 2, van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen elk deelbewijs van een personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid een gelijk recht geeft bij de verdeling van de winsten, het de vennoten nochtans vrij staat de behaalde winsten geheel of gedeeltelijk op de reserve te plaatsen in stede ze elk jaar onder hen te verdelen ;

Overwegende dat na te hebben vastgesteld, dat de winsten in de loop van de litigieuze dienstjaren niet uitgekeerd maar overgeboekt werden, het arrest erop wijst dat zo de vennoot Martin, in de loop van een vroeger dienstjaar waarvoor een verdeling heeft plaats gehad, het deel dat hem toekwam niet heeft opgenomen, hij zijn rechten erop echter niet heeft verloren of afgestaan, waarvan niet wordt aangevoerd dat ze ooit betwist zouden zijn geweest ; dat hij in elk geval de mogelijkheid heeft behouden om zijn rechten uit te oefenen en werkelijk te bekomen wat hem toekomt, de werkelijke activa van de vennootschap aanzienlijk zijnde in vergelijking met haar onveranderd gebleven kapitaal en de contractuele reserves zich niet vermengende met het kapitaal, en dat aldus zonder belang is dat de vennoot Orban de Xivry een gedeelte van de winsten heeft bekomen, terwijl haar medevenoot Martin het deel dat hem verschuldigd is niet zou hebben opgevraagd ;

Overwegende dat deze overwegingen, in zover ze van feitelijke aard zijn, soeverein door de feitenrechter worden beoordeeld, en ze, in zover ze van rechtelijke aard zijn, wettelijk zijn ;

Dat het maatschappelijk recht op toekenning van een dividend of op een deel van de winsten dat de aandeelhouder van een kapitaalvennootschap of de vennoot van een personenvennootschap bezit krachtens een contract van handelsvennootschap, zoals het arrest dat vermeldt, een definitief en onherroepelijk vorderingsrecht wordt, wanneer de balans is goedgekeurd en het bedrag van het verdeelde dividend of de verdeelde winst is vastgesteld door de algemene vergadering van aandeelhouders of vennoten, handelende overeenkomstig de statuten en de bevoegdheden uitoefenende die haar zijn toegekend bij artikel 79 van de gecoördineerde wetten betreffende de

handelsvennootschappen, dat bij artikel 137 van deze wetten toepasselijk is gemaakt op de personenvennootschappen met beperkte aansprakelijkheid ;

Overwegende dat zo het arrest weliswaar steunt op de voor het Hof van beroep overgelegde administratieve dossiers, en onder meer op de belastingdossiers betreffende de vennootschap waarvan verweerder de zaakvoerder is, het echter niet speciaal de processen-verbaal van de algemene vergaderingen, noch de balansen van deze vennootschap inroept, er geen uitlegging van geeft en, derhalve, de bewijskracht van deze akten niet heeft kunnenn miskennen ;

Overwegende dat uit deze overwegingen volgt dat het arrest, zonder enige van de door het middel vermelde wetsbepalingen te schenden, zijn beschikkend gedeelte regelmatig gemotiveerd en wettelijk gerechtvaardigd heeft ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 7 januari 1969.

Voorzitter : M. Van Beirs.

Raadsheer-verslaggever : M. de Waersegger.

Eerste advocaat-generaal : M. Mahaux.

1. Cassatie. — Hof van Cassatie. — Bevoegdheid.
2. Vennootschappen. — P.V.B.A. — Verdeling van de winst. — Recht ze op de reserve te plaatsen. — Affectio societatis.

1. *Het is weliswaar de taak van de feitenrechter de feiten vast te stellen waarop hij zijn beslissing grondt, maar het Hof van Cassatie dient na te gaan of die vaststellingen niet in strijd zijn met de gevolgtrekkingen die hij maakt dan wel of ze die besluiten wettelijk kunnen rechtvaardigen.*

2. *De vennoten van een P.V.B.A. hebben eiser tot cassatie als directeur-zaakvoerder aangewezen ; benevens een vaste bezoldiging, deelt hij in de helft van de winst, zonder dat deze deelname de overeengekomen bedragen mag te boven gaan.*

Luidens art. 124, lid 2, vennootschapswet, kent elk deelbewijs van een P.V.B.A. een gelijk recht in de verdeling van de winst toe. Het staat de vennoten evenwel vrij een deel van de gemaakte winst bij het reservefonds te voegen in plaats van die elk jaar onder elkaar te verdelen.

Uit de enkele vaststelling dat de door de P.V.B.A. gedurende vier jaar gemaakte winst gedeeltelijk in de reserve is opgenomen en gedeeltelijk ter bezoldiging van eisers werkzaamheden heeft gediend, heeft het bestreden arrest niet wettelijk kunnen afleiden dat het de vennoten aan « affectio societatis » ontbreekt en dat de vennootschap derhalve fictief is.

Philippe t./ Belgische Staat (Minister van Financiën)

Gelet op het arrest door het Hof gewezen op 23 november 1965 ;

Gelet op het bestreden arrest, op 24 november 1967 gewezen door het Hof van beroep te Luik, uitspraak doende als gerecht waarnaar de zaak is verwezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 25, paragraaf 1, 1° en 2°, van

de wetten betreffende de inkomstenbelastingen, gecoördineerd bij het besluit van de Regent van 15 januari 1948, 1710, 1832, 1853, 1855 van het Burgerlijk Wetboek, 13, 129 en 130 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen (boek I, titel IX van het Wetboek van koophandel) ;

doordat, op de vraag of eiser, met betrekking tot de bezoldigingen genoten als directeur, niet-vennoot, van de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid « Lam'ol », in de bedrijfsbelasting op grond van artikel 25, paragraaf 1, 2°, a, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen kon worden aangeslagen als « persoon bezoldigd door een derde », dan wel integendeel, met betrekking tot de voornoemde belastingen, onder artikel 25, paragraaf 1, 1°, van deze wetten viel, daar deze bezoldigingen in het onderhavig geval moeten worden aangemerkt als winst van een handelszaak die hij uitsluitend ten eigen bate zou hebben gedreven, het bestreden arrest zich ten onrechte voor de tweede oplossing heeft uitgesproken, onder overweging dat de genoemde vennootschap slechts een « fictie » was en dat eiser slechts in schijn de taak van directeur-zaakvoerder vervulde, en zulks op grond dat gedurende de betrokken dienstjaren op de winst, door de vennootschap in de jaren 1954, 1955, 1956 en 1957 gemaakt, onderscheidenlijk 100.000, 125.000, 120.000 en 35.000 frank hem werden toegekend, terwijl voor die zelfde dienstjaren als « niet verdeelde winst » bij het reservefonds onderscheidenlijk 100.000, 125.000, 124.522 en 35.000 frank werden gevoegd, waaruit blijkt dat « gedurende de gezamenlijke dienstjaren waarvan hier sprake is, de vennoten generlei deel van de gemaakte en toegekende winst hebben gekregen », zodat er in het onderhavige geval geen vennootschap zou zijn bij gebreke van « affectio societatis » « daar de contractanten in de vennootschap niet blijken de bedoeling te hebben de gemaakte winst onder hen, als vennoten, te verdelen » en het in dit opzicht onverschillig is of verscheidene bedragen in de reserve zijn opgenomen, aangezien deze bij het kapitaal worden gevoegd en derhalve slechts een « eventuele en wisselvallige winst » uitmaken, de toevoeging van die reserve aan het kapitaal bij een latere kapitaalsverhoging moet worden beschouwd als « zonder betekenis », en het uitgeven, alsmede het verdelen onder de vennoten van nieuwe aandelen als een « eenvoudige kunstgreep in de boeking », en de nieuwe aandelen niet aan de vennoten werden overhandigd « ter vertegenwoordiging van inkomsten » ;

terwijl, uit deze enkele vaststellingen van het Hof van beroep betreffende de aanwending, gedurende deze dienstjaren, van de winst der vennootschap, met name toekenning aan eiser (in overeenstemming trouwens met de contractuele voorwaarden van zijn dienstverbintenis als directeur van de vennootschap) van 50 procent van deze winst, met dien verstande dat de overige 50 procent bij de reserve gevoegd werden in plaats van onmiddellijk onder de vennoten te worden verdeeld, het bestreden arrest — dat trouwens niet betwist dat eiser bij zijn werkzaamheden feitelijk afhankelijk was van de algemene vergadering van vennoten en dat geen enkel gegeven vermeldt waaruit zou blijken dat de hem toegekende bedragen de waarde van de door hem werkelijk geleverde prestaties te boven gaan, — wettelijk niet kon afleiden dat de genoemde vennootschap, wegens ontstentenis van de « affectio societatis » onder de vennoten, als louter fictief moest worden aangemerkt, met het gevolg dat eiser slechts in schijn de taak van zaakvoerder vervulde en hij dan ook moest worden geacht de zaak uitsluitend ten eigen bate te hebben gedreven, terwijl immers in beginsel niets belet dat, met onderlinge overeenstemming van de vennoten, een deel van de gemaakte winst, in

plaats van elk jaar onder hen te worden verdeeld, gerekend bij het reservefonds gevoegd wordt, met als gevolg een vermeerdering van de financiële mogelijkheden der vennootschap, en het in elk geval willekeurig is uit deze praktijk af te leiden dat het de vennoten noodzakelijk aan « affectio societatis » ontbreekt en dat in werkelijkheid nooit de bedoeling is aanwezig geweest om, door middel van hun inbrengsten, een gemeenschappelijk fonds te vormen met het doel om in de gemaakte winst te delen en in het eventueel verlies bij te dragen;

Overwegende dat het arrest erop wijst dat eiser door de twee vennoten van de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid « Laminol » aangewezen werd als directeur-zaakvoerder, met de meest uitgebreide bevoegdheid om namens de vennootschap op te treden, en dat hij, benevens een vaste bezoldiging, in de helft van de winst deelde, zonder dat deze deelname de overeengekomen bedragen mocht te boven gaan;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat, gedurende de betrokken dienstjaren, de helft van de winst der vennootschap aan eiser werd uitgereikt, terwijl de andere helft volledig bij het reservefonds werd gevoegd;

Overwegende dat het arrest op grond van deze vaststellingen beslist dat eiser de zaken van de vennootschap ten eigen bate heeft gedreven, dat de betrekking van zaakvoerder « slechts schijn » was, daar de vennootschap slechts een « fictie » was, en dat het bestuur hem derhalve terecht voor de bedragen, die hij van de vennootschap heeft ontvangen, aangeslagen heeft overeenkomstig artikel 25, paragraaf 1, 1°, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen;

Overwegende dat het arrest tot staving van die beslissing aanvoert dat een van de vereisten voor het bestaan van de vennootschap, de « affectio societatis », niet aanwezig is bij de vennoten, daar zij bij het aangaan van het contract in de vennootschap niet de bedoeling hadden de gemaakte winst onder elkaar te verdelen, en dat het onverschillig is of verscheidene bedragen bij de reserve werden gevoegd, aangezien deze in het kapitaal werd opgenomen en dus slechts een « eventuele en wisselvallige winst » opleverde;

Overwegende dat het weliswaar de taak van de feitenrechter is de feiten vast te stellen waarop hij zijn beslissing grondt, maar dat het Hof dient na te gaan of die vaststellingen niet in strijd zijn met de gevolgtrekkingen die hij maakt dan wel of zij die besluiten wettelijk kunnen rechtvaardigen;

Overwegende dat het arrest niet betwist dat eiser bij zijn werkzaamheid afhankelijk was van de algemene vergadering van de vennoten en dat de beslissing om de winst die volgens de statuten niet aan de zaakvoerder wordt toegkend, bij de reserve te voegen door haar werd genomen, zoals eiser bij conclusie beweerde;

Overwegende dat weliswaar luidens artikel 124, lid 2, van de gecoördineerde vennootschapswetten elk deelbewijs van een personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid een gelijk recht in de verdeling van de winst toekent, het evenwel de vennoten vrijstaat een deel van de gemaakte winst bij het reservefonds te voegen in plaats van die elk jaar onder hen te verdelen;

Dat uit de enkele vaststelling dat de door de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid gedurende de betrokken dienstjaren gemaakte winst gedeeltelijk in de reserve was opgenomen en gedeeltelijk ter bezoldiging van eisers werkzaamheden heeft gediend, het arrest niet wettelijk heeft kunnen afleiden dat het de vennoten aan « affectio societatis » ontbreekt en dat de vennootschap derhalve fictief is;

Dat het arrest aldus geen wettelijke rechtvaardiging geeft voor zijn beslissing dat eisers bezoldigingen in-

komsten zijn als bedoeld in artikel 25, paragraaf 1, 1°, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest;

Beveelt dat van het thans gewezen arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder in de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Gent.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 13 december 1968.

Voorzitter: M. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever: M. Gerniers.

Advocaat-generaal: M. Charles.

Jeugdbescherming. — Echtscheiding. — Voorlopige maatregelen. — Betreffende de persoon, het levensonderhoud en de goederen. — Voorzitter in kortgeding. — Taak van het openbaar ministerie.

De wetgever heeft gewild dat de magistraten van het parket die wegens hun specialisatie door de procureur des konings worden aangewezen om het ambt van openbaar ministerie bij de jeugdrechtbank uit te oefenen, dit ambt eveneens waarnemen bij de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg rechtsprekend in kort geding telkens wanneer deze, bij een geding tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed op grond van bepaalde feiten, te beslissen heeft over de voorlopige maatregelen die betrekking hebben op de persoon, het levensonderhoud en de goederen van de kinderen.

Procureur-generaal te Gent

t./ Van Beveren en Van Hecke.

Gelet op het bestreden arrest, op 4 april 1968 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 8, lid 2, en 14-5 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming;

doordat het bestreden arrest rechtsgeldig verklaart de beroepen beschikking, op 4 april 1967 gewezen door de voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg te Gent, rechtsprekend in kortgeding ter zake van voorlopige maatregelen die betrekking hebben op de persoon en op het levensonderhoud van een niet ontvoegd minderjarig kind van ouders die wegens echtscheiding op grond van bepaalde feiten in rechte staan;

terwijl die beschikking zonder de bijstand en buiten de aanwezigheid van het openbaar ministerie werd gegeven;

Overwegende dat uit artikel 8 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming volgt dat de wetgever heeft bepaald dat de magistraten van het parket, door de procureur des Konings aangewezen om het ambt van openbaar ministerie uit te oefenen bij de afdeling van de rechtbank van eerste aanleg, « jeugdrechtbank » genaamd en ingesteld door artikel 7 van de wet, dit ambt uitoefenen niet alleen bij gezegde afdeling, maar, de specialisatie van die magistraten in acht nemend, eveneens bij de rechtbank van eerste aanleg telkens wanneer deze te beslissen heeft over de voorlopige maatregelen die betrekking hebben op de persoon, op het levensonderhoud en op de goederen van niet-ontvoogde minderjarige kin-

deren van ouders die wegens echtscheiding of scheiding van tafel en bed in rechte staan ;

Overwegende dat, door in artikel 14, 4 en 5 van de wet van 8 april 1965, dat de artikelen 267 en 268 van het Burgerlijk Wetboek vervangt, en in artikel 17, dat artikel 307 van gezegd wetboek wijzigt, te bepalen dat in de rechtbank van eerste aanleg de voorzitter, rechtsprekend in kortgeding, de magistraat is die, in iedere stand van het geding van echtscheiding of scheiding van tafel en bed op grond van bepaalde feiten, kennis neemt van de voorlopige maatregelen die betrekking hebben op de persoon, het levensonderhoud en de goederen van de kinderen, dit wil zeggen de rechtsplegingen waarin, luidens voormeld artikel 8, het openbaar ministerie bij de jeugdrechtbank dient aanwezig te zijn en gehoord te worden, de wetgever te kennen geeft dat de magistraten van het parket die wegens hun specialisatie door de procureur des Konings worden aangewezen om het ambt van openbaar ministerie bij de jeugdrechtbank uit te oefenen, dit ambt eveneens waarnemen bij de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg rechtsprekend in kortgeding telkens wanneer deze te beslissen heeft over de aldus bedoelde maatregelen ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen ;

Vernietigt het bestreden arrest behalve in zover het de hogere beroepen alsmede de tussenkomst van het openbaar ministerie ontvankelijk verklaart ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt de verweerders in de kosten ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

NOOT. — In dezelfde zin : Hof Gent, 29 januari 1968, R.W. 1967-1968, 1319, met conclusie van advocaat-generaal Versée.

Anders : Rb. Gent (kort geding), 2 maart 1968, R.W. 1967-1968, 1872 (met noot waarin de door vorenstaand arrest vernietigde beslissing van 4 april 1968 van het Hof te Gent besproken wordt) en Rb. Brugge (kort geding), 6 maart 1968, ib. 1881.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 12 december 1968.

Eerste-voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Perrichon.

Eerste advocaat-generaal : M. Mahaux.

Advocaat : Mr. Faurès.

Aansprakelijkheid. — Misdrijf van onvoorzichtigheid. — Vrijspraak voor strafrechter. — Burgerlijke fout. — Gewijsde.

Eiser tot cassatie was voor de politierecfhter vervolgd op grond van art. 27, lid 2 van de wet van 10 maart 1925 op de elektriciteitsvoorziening, en is vrijgesproken wegens twijfel. De elektriciteitsmaatschappij heeft vervolgens voor de rechtbank van koophandel op grond van de artikelen 1382 en 1383 B.W. van hem vergoeding geëist voor schade veroorzaakt aan elektrische kabels.

Ter verwerping van de exceptie van het rechterlijk gewijsde die eiser aan de rechtsvordering van verweester heeft tegengeworpen, maakt de rechtbank, met betrekking tot de intensiteit van de fout die wettelijk

wordt vereist om burgerlijk aansprakelijk te zijn op basis van de artikelen 1382 en 1383 B.W., enerzijds, en strafrechtelijk aansprakelijk te zijn op grondslag van het misdrijf van onvoorzichtigheid dat in art. 27, lid 2, van de wet van 10 maart 1925 wordt bedoeld, anderzijds, een onderscheid dat door geen enkele wetsbepaling wordt gerechtvaardigd. Het vonnis heeft aldus het gezag van het strafrechtelijk gewijsde onwettelijk beperkt.

Hamoir t./ N.V. Electricité et Gaz de l'Est.

Gelet op het bestreden vonnis, op 30 september 1967 in laatste instantie gewezen door de Rechtbank van koophandel te Verviers ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 4 van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, 145, 182, 246 en 360 van het Wetboek van strafvordering (zoals genoemd artikel 360 door het enig artikel van de wet van 21 april 1850 werd uitgelegd), 1382, 1383 en 1384 van het Burgerlijk Wetboek ;

doordat, hoewel het vaststelt dat eiser en zijn aangestelde beiden voor de politierechtbank te Spa werden vervolgd op basis van de artikelen 24 en 27 van de wet van 10 maart 1925 en dat, beiden, wegens twijfel, van rechtsvervolging werden ontslagen bij vonnis van 28 februari 1967 dat toen in kracht van gewijsde was gegaan, het bestreden vonnis niettemin de exceptie verwerpt die eiser hieruit heeft afgeleid dat, gelet op het gezag dat « erga omnes » wordt toegekend aan het rechterlijk gewijsde in strafzaken, de feiten die ten grondslag lagen aan de tegen hem ingestelde burgerlijke rechtsvordering door de strafrechtelijke vrijspraak gedekt waren en, dientengevolge, niet meer weer te berde konden worden gebracht voor een ander rechtscollege ; dat het vonnis, om aldus te beslissen, hierop steunt dat, zo het weliswaar vaststaat dat een strafrechtelijke beslissing kan worden ingeroepen « erga omnes », het niettemin waar blijft dat de burgerlijke fout en de strafrechtelijke fout een wezenlijk verschillende aansprakelijkheid doen ontstaan, dat de lichtste fout de aansprakelijkheid buiten overeenkomst oplevert, ... dat de aangestelde van verweerder (thans eiser), wegens het plotseling ontbreken van merkpunt en het verdwijnen van de kabel, zijn voorzichtigheid had moeten verdubbelen toen hij zijn arbeid voortzette en dat hij, bijgevolg, een fout heeft begaan in de zin van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek ;

terwijl, enerzijds, het feit waarvoor eiser en zijn aangestelde werden vervolgd en waarvoor zij werden vrijgesproken erin bestond, met overtreding van artikel 27 van de wet van 10 maart 1925, door nalatigheid of door gebrek aan voorzorg zonder opzet inrichtingen voor de voortbrengst en de benutting van elektrische energie te hebben vernield of beschadigd, of het vervoer daarvan op de wettelijk toegelaten lijnen en netten te hebben verhinderd of gestremd, en terwijl, anderzijds, om te beoordelen of er bij een bepaalde natuurlijke persoon gebrek aan voorzichtigheid of aan voorzorg is geweest, elke fout, hoe licht ook, in aanmerking moet worden genomen zowel op het vlak van de strafrechtelijke fout als op dat van de oneigenlijke aansprakelijkheid, zodat de vrijspraak van eiser en zijn aangestelde, ook al werd ze op grond van twijfel uitgesproken, de vaststelling impliceert dat ten deze het gebrek aan voorzorg niet bestond dat aan de beklaagden werd toegeschreven en de grondslag zelf van de tegen hen aangevoerde telastlegging uitmaakte, en een beletsel was voor elke latere burgerlijke veroordeling op grond van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek ;

Overwegende dat uit de dagvaarding en uit de con-

clusie van verweerster blijkt dat deze laatste van eiser vergoeding vordert van de schade die, tijdens de uitvoering van een aanneming van openbare werken, werd veroorzaakt aan een ondergrondse kabel voor vervoer van elektrische energie, en haar rechtsvordering op de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek steunt;

Overwegende dat, om te beslissen dat eiser een fout heeft begaan in de zin van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek en hem te veroordelen tot vergoeding van de schade, het bestreden vonnis de exceptie van het rechterlijk gewijsde in strafzaken verwerpt, die eiser heeft ingeroepen en heeft afgeleid uit een vonnis van 28 februari 1967 van de politierechtbank te Spa, waarbij eiser en een van zijn aangestelden die wegens hetzelfde feit werden vervolgd om, met overtreding namelijk van artikel 27, lid 2, van de wet van 10 maart 1925 op de electriciteitsvoorziening, de eerste, door naatigheid, de tweede, door gebrek aan voorzorg zonder opzet, inrichtingen voor de voortbrengst en de benutting van elektrische energie te hebben vernield of beschadigd, of het vervoer daarvan op de wettelijk toegelaten lijnen en netten te hebben verhinderd of gestremd, werden vrijgesproken;

Overwegende dat het bestreden vonnis, na te hebben vastgesteld dat het door eiser ingeroepen vonnis van vrijspraak in kracht van gewijsde was gegaan, er enkel op wijst, « dat, zo het weliswaar vaststaat dat een strafrechtelijke beslissing kan worden ingeroepen erga omnes, het niettemin waar blijft dat de burgerlijke fout en de strafrechtelijke fout een essentiële verschillende aansprakelijkheid doen ontstaan, dat de lichtste fout de aquilische aansprakelijkheid oplevert; dat blijkt... dat de aangestelde van verweerder (thans eiser), wegens het plotseling ontbreken van merkpunt en het verdwijnen van de kabel, zijn voorzichtigheid had moeten verdubbelen toen hij zijn arbeid voortzette, dat hij bijgevolg een fout heeft begaan in de zin van artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek »;

Overwegende dat uit deze redenen volgt dat ter werping van de exceptie van het rechterlijk gewijsde die eiser aan de rechtsvordering van verweerster heeft tegen-gevoerd, de rechtbank, met betrekking tot de intensiteit van de fout die wettelijk wordt vereist om burgerlijk aansprakelijk te zijn op basis van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, enerzijds, en strafrechtelijk aansprakelijk te zijn op grondslag van het misdrijf van onvoorzichtigheid dat in artikel 27, lid 2, van de wet van 10 maart 1925 wordt bedoeld, anderzijds, een onderscheid maakt dat door geen enkele wetsbepaling wordt gerechtvaardigd;

Dat het bestreden vonnis aldus onwettelijk het gezag van strafrechtelijk gewijsde door de politierechtbank beperkt en dat het middel gegrond is;

Om die redenen;

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerster in de kosten;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van koophandel te Luik.

Noot. — Verg. de stelling van Antoine Pirovano in zijn boek: *Faute civile et faute pénale* (Parijs, 1966). Dit boek wordt door Lode de Wilde besproken in T.P.R. 1967, 145.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 19 december 1968.

Eerste voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: M. Valentin.

Procureur-generaal: M. Ganshof van der Meersch.

Advocaat: Mr. Simont.

Arbeidsongevallen. — Weg naar het werk. — Normale weg. — Tijd. — Vervroegd vertrek.

Uit de vaststelling, enerzijds, dat het ongeval zich heeft voorgedaan op de normale weg die de arbeider moet volgen om zich naar zijn werk te begeven, anderzijds, dat deze laatste zijn woning had verlaten ongeveer drie kwartier voor het ogenblik waarop hij zulks ten laatste zou hebben moeten doen om op de plaats van zijn arbeid te zijn, zonder dat die omstandigheid de aan het traject verbonden risico's heeft vergroot, heeft de rechter wettelijk kunnen afleiden dat het feit dat de arbeider zijn vertrek vervroegd heeft binnen de perken en onder de omstandigheden die hij omschrijft, niet op zichzelf aan het afgelegde traject zijn normaal karakter had ontnomen, welke overigens de drijfveren van de arbeider ook zijn geweest.

N.V. Royale Belge t./ Corduant.

Gelet op het bestreden vonnis, op 3 maart 1967 gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Bergen, recht-doende in hoger beroep;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 2 van de besluitwet van 13 december 1945 betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit ongevallen die zich op de weg naar of van het werk voordoen, 1, 2, 4, 6 van de wetten op de vergoeding van schade voortspruitend uit arbeidsongevallen gecoördineerd bij het koninklijk besluit van 28 september 1931 en gewijzigd, met betrekking tot artikel 1, bij de besluitwet van 9 juni 1945, met betrekking tot artikel 2, bij de wet van 10 juli 1951, met betrekking tot artikel 4, bij de wetten van 10 juli 1951 en 16 maart 1954 en, met betrekking tot artikel 6, bij de wet van 10 juli 1951, en 97 van de Grondwet;

doordat het bestreden vonnis welk de bestreden beslissing verandert en tevens aanneemt dat de bedoelde getroffen ongeveer een uur vroeger dan gewoonlijk van huis was gegaan omdat hij een afspraak had vóór het begin van het werk te 8 uur, niettemin beslist dat het ongeval zich op de weg naar het werk heeft voorgedaan, daar de getroffen niet van het normaal gevolgde traject is afgeweken en het aan het traject verbonden risico niet heeft verergerd aangezien de zichtbaarheid praktisch dezelfde was zo hij de weg vroeger nam;

terwijl de weg naar het werk weliswaar het normale traject is dat de arbeider moet afleggen om zich van zijn verblijf te begeven naar de plaats waar het werk uitgevoerd wordt, maar dit traject, wat de tijd betreft, niet normaal is wanneer de arbeider, zonder zulks door overmacht of enige wettige reden te verantwoorden, van huis gaat vóór het normaal vereiste uur om op tijd zijn dienst te hervatten op de plaats van zijn arbeid, welk voortijdig vertrek te wijten is aan een afspraak die volstrekt niets te maken heeft met de uitvoering van de arbeidsovereenkomst, waaruit volgt dat de bestreden beslissing het wettelijk begrip van het ongeval op de weg naar en van het werk heeft geschonden (schending van alle in het middel vermelde bepalingen, met uitzondering van artikel 97 van de Grondwet) en dat zij althans niet wettelijk gemotiveerd is, daar geen enkele van de redenen ant-

woordt op het middel bij conclusie hieruit afgeleid dat « wat de tijd betreft, het afgelegde weggedeelte volstrekt abnormaal was » (schending van artikel 97 van de Grondwet);

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat het vonnis vaststelt, zonder dienaangaande te worden bekritiseerd, enerzijds, dat het ongeval zich heeft voorgedaan op de normale weg die verweerder volgen moest om zich naar het werk te begeven, anderzijds, dat deze laatste zijn woning had verlaten ongeveer driekwart uur voor het ogenblik waarop hij zulks ten laatste zou hebben moeten doen om op tijd ter plaatse van zijn arbeid te zijn zonder dat die omstandigheid de aan het traject verbonden risico's heeft verhoogd;

Dat de rechter uit deze gegevens wettelijk heeft kunnen afleiden dat het feit dat verweerder zijn vertrek vervroegd heeft binnen de perken en onder de omstandigheden die hij omschrijft, niet op zichzelf aan het afgelegde traject zijn normaal karakter had ontnomen, welke overigens de drijfveren van verweerder ook zijn geweest;

Wat het tweede gedeelte betreft:

Overwegende dat door te wijzen op de feitelijke gegevens waarop de beslissing is gegrond en de gevolgtrekking te vermelden die het eruit afleidt om het door eiseres voorgedragen verweer tegen te spreken, het arrest de verwerping van dit verweer passend motiveert;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Om die redenen;

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

15e Kamer. — 17 januari 1969.

Voorzitter: M. Schilling.

Raadsheren: MM. Jans en Ceulemans.

Op. Min.: M. De Clercq.

Advokaat: Mr. De Rycke.

Exploitatie van een bureau voor arbeidsbemiddeling tegen betaling. — Inbreuk op het K.B. van 10 april 1954. — Onderscheid tussen dienstkontrakten en aannemingskontrakten. — Kontrakten van aanneming van werk vallen niet onder toepassing van het K.B. van 10 april 1954.

Er dient onderscheid gemaakt te worden tussen de dienstkontrakten (bedienden of arbeiders) en de aannemingskontrakten wat de toepassing betreft van het K.B. van 10 april 1954 dat de exploitatie verbiedt van een bureau voor arbeidsbemiddeling tegen betaling, zonder regelmatige vergunning.

De kontrakten afgesloten met artiesten en nl. met een kleine orkestformatie kunnen niet beschouwd worden als dienstkontrakten wanneer de kunstenaar autonoom optreedt voor een welomschreven prestatie, door hemzelf ontworpen en voorbereid, die hij uitvoert alleen of met de door hem gekozen medewerkers, zonder gezag van de meester van het werk, wat betreft de wijze van uitvoering van dit laatste.

Bij een dienstkontraat wordt meer de nadruk gelegd op het gedwee volbrengen van een opgelegde taak, terwijl bij een aanneming van werk meer het resultaat beoogd wordt nl. het succesvol optreden van de kunstenaar.

De prestatie van een « gast-orkest » dat rondreizend

optreedt in verschillende instellingen dient bestempeld als een aanneming van werk en kan niet als een dienstkontraat beschouwd worden.

De bepalingen van het K.B. van 10 april 1954 betreffende de exploitatie van bureaus voor arbeidsbemiddeling tegen betaling zijn dan ook op dit geval niet toepasselijk.

Neefs t./ O.M.

Overwegende dat de hogere beroepen ontvankelijk zijn naar vorm en tijd;

Overwegende dat de eerste rechter de schuld van beklagde o.m. afleidt uit de overwegingen dat het koninklijk besluit van 10 april 1954, betreffende de uitoebating van een bureau voor arbeidsbemiddeling tegen betaling, geen onderscheid maakt tussen dienstcontracten en aannemingscontracten en dat het alle artiesten, met de meest uiteenlopende activiteiten bedoelt;

Overwegende dat indien die zienswijze de strekking van het koninklijk besluit juist mocht weergeven nog te onderzoeken zou blijven of het aldus verstaan besluit in overeenstemming is met de wet, meer bepaald met de gewijzigde besluitwet van 28 december 1944 betreffende de Rijksmaatschappelijke Zekerheid, waarop het verklaart te steunen;

Overwegende dat, in artikel 1, de term « dienstbetrekking » dient gelezen in zijn tekstverband met de woorden « werkgevers » en « werknemers » en dus rechtsbetrekkingen bedoelt zoals voorzien door artikel 1780 van het burgerlijk wetboek;

Dat de in het besluit gebezigde terminologie niet past in het raam van de artikelen 1787 en volgende van het burgerlijk wetboek, betreffende de aanneming van werk;

Overwegende dat indien het koninklijk besluit van 10 april 1954 — bij louter veronderstelling — mocht beoogd hebben verder in te grijpen dan de verbintenissen voortvloeiend uit verhuring van werkkraft, het in dezelfde mate niet toepasselijk zou moeten verklaard worden op voet van artikel 107 van de grondwet, vermits het toepassingsveld van de besluitwet van 28 december 1944 zich niet uitstrekt tot overeenkomsten van aanneming van werk;

Dat zulks — a contrario — bevestigd wordt door de nederlegging op 22 maart 1967 van een wetsontwerp ten einde de Koning te machtigen de toepassing van de besluitwet van 28 december 1944 uit te breiden tot personen die, zonder door een arbeidsovereenkomst in de brede zin gebonden te zijn, bezoldigde prestaties verrichten « in gelijkaardige voorwaarden », en meer bepaald tot de schouwspelartiesten, met name genoemd in de toelichting tot dit ontwerp (Parl. Besch. Kamer, zitting 1966-67, ontwerp nr. 390; toelichting blz. 5);

Dat, indien de besluitwet van 28 december 1944 toepasselijk ware op gelijk welke overeenkomst, afgesloten met een schouwburgkunstenaar, het overbodig ware geweest het koninklijk besluit nr. 34 d.d. 20 juli 1967 uit te vaardigen, gesteund op de wet van 31 maart 1967, waardoor, enkel voor kunstenaars van vreemde nationaliteit, een vermoeden juris tantum ingevoerd wordt luidens hetwelk zij geacht worden in de banden van een bediendencontract werkzaam te zijn, zulks behoudens tegenbewijs (art. 1/2° van bedoeld koninklijk besluit);

Dat de feiten van huidige telastelegging dagtekenen van vóór het tijdstip waarop het koninklijk besluit van 20 juli 1967 toepasselijk werd en trouwens geen betrekking hebben op buitenlandse artiesten;

Overwegende dat waar het mogelijk is het koninklijk besluit van 10 april 1954 betreffende de uitbating van een bureau voor arbeidsbemiddeling in een wettige zin te verstaan en toe te passen, dit aldus behoort te geschieden;

Dat dit besluit dus enkel toepasselijk is op de echte dienstbetrekkingen tussen werkgevers en werknemers;

Overwegende dat het ter zake niets bijbrengt noch wijzigd dat artikel 2 van dit besluit artiesten met de meest uiteenlopende activiteiten vermeldt, vermits met elk hunner, overeenkomsten van verschillende juridische aard kunnen afgesloten worden, nu eens vallend onder de omschrijving van verhuring van werkkraft, dan weer onder deze van aanneming van werk;

Dat de juridische aard van de aldus gesloten overeenkomst bepalend is voor de al of niet toepasselijkheid van het koninklijk besluit;

Overwegende dat de aard van zulke overeenkomst vooreerst afhangt van een aantal concrete elementen, souverain door de feitenrechter vast te stellen, en vervolgens van het besluit dat hieruit in rechte te trekken valt;

Bestanddelen in feite:

Overwegende dat luidens de gedrukte bedingen in de door de bemiddeling van Show Business Office afgesloten contracten (specimen st. 20/a en kaft 35), de partijen verklaarden geen contract van dienstbaarheid, geen bedienden- of arbeiderscontract, maar wel een aannemingscontract af te sluiten en dat er geen sociale noch fiscale afhoudingen mochten toegepast worden (nr. 7); dat zij de namen «artiest» en «opdrachtgever» bezigden, dit laatste woord ontleend aan de artikelen 1788, 1790, 1791 en 1794 van het burgerlijk wetboek nopens de bestekken en aannemingen;

Overwegende dat de gebezigde benamingen weliswaar niet beslissend zijn en dat de Arbeidsinspectie voorhoudt dat in werkelijkheid bediendencontracten bedoeld zijn, dat de artiesten het onderscheid tussen hoger bedoelde contracten niet kennen noch begrijpen of dat zij moreel gedwongen worden tot de ondertekening van zagezegde aannemingscontracten;

Overwegende dat vooreerst niet in te zien is om welke reden de artiesten een bediendencontract zouden verkiezen boven een contract van aanneming en dat, in strafzaken, het niet volstaat iets te affirmeren;

Overwegende dat in onderhavige strafbundel het bewijs van zulke misbruiken volstrekt ontbreekt en dat de Gerechtelijke Politie bij het Parket te Antwerpen integendeel aanstipte dat zij een gunstige indruk opdeed nopens de wijze waarop het bureel en de administratie van beklagde gehouden waren (st. 18);

Overwegende dat de ontleding van de contracten het daarin uitgedrukt inzicht niet tegensprekt;

— dat de contracten sub 11/b en C betrekking hebben op eenmalige of tweemalige prestaties van kleine orkestformaties, terwijl stuk 11/a het optreden regelt van een zangeres, gedurende één week, aan twee uur per avond, het al of niet maken van overuren aan haar goedgevonden overgelaten zijnde en mits condities op het moment zelf overeen te komen (nr. 6);

— dat nergens allusie gemaakt wordt op enig gezag vanwege de opdrachtgever; dat geen enkele richtlijn noch beperking bedongen is wat betreft genre of repertorium;

— dat bij het afspringen van het contract buiten de schuld van de artiest de volledige vergoeding verschuldigd zal zijn;

— dat de vergoeding gemiddeld blijkt neer te komen op ongeveer 600 F per uur prestatie en per kunstenaar,

voor de zangeres te verhogen met de prijs van één week kosteloos verblijf;

— dat de reclame verzorgd zal worden door Show Business Office en niet door de opdrachtgever (vgl. verkl. Reyns Reinilde in stuk 18);

Overwegende dat alles laat veronderstellen dat alle door beklagde bemiddelde contracten van dezelfde aard waren als de specimen bij de strafbundel gevoegd en dat het tegendeel niet beweerd wordt;

Beoordeling in rechte:

Overwegende dat nu dient uitgemaakt of bedoelde contracten aannemingscontracten zijn dan wel contracten van dienstverhuring voor een beperkte duur of voor een bepaald werk;

Overwegende dat overeenkomsten, tussen de inrichter van schouwspelen of vermakelijkheden en een kunstenaar, als verhuring van werkkraft te aanzien zijn indien blijkt dat de bestuurder of uitbater gezag uitoefent in de uitvoering zelf van het werk van de artiest (Cass. 4-4-1963, zie verder), m.a.w. wanneer deze laatste ingeschakeld wordt in het personeel, zij het zelfs voor een korte duur of voor één bepaalde opdracht;

Dat zulks includeren zal dat het initiatief en de conceptie van het spel bij de bestuurder of ondernemer berustte en dat deze in functie hiervan, directieven verschaft wat betreft genre, stijl, opgelegde medewerkers, inschakeling in het geheel van het programma, wat over 't algemeen zal meebrengen dat de artiest repetities zal moeten bijwonen en dat hij zich, ook buiten de strikte uitvoering van zijn nummer, ter beschikking van de bestuurder zal moeten houden (zie het geval der acrobaten optredend in een TV-show, Vredeg. Luik, 6-10-1960, J.D. 1960-61, blz. 118; beroep Luik 9-6-1961, J.L. 1961-62, blz. 277 en Cass. 4-4-1963 met advies van A.G. Mahaux, Pas. 1963, 1, 847);

Dat, bij zulke overeenkomsten, voor de artiest de nadruk niet zozeer ligt op het bereiken van een persoonlijk succes dan op de stipte uitvoering, onder gezag, van een opdracht die in zichzelf moet beantwoorden aan de technische eisen van de kunsttak in kwestie;

Overwegende dat, in dit opzicht, de rechtspraak terecht aanvaard heeft dat de leden van een orkest t.o.v. de administratieve orkestleider gebonden zijn door een overeenkomst van dienstverhuring, terwijl de overeenkomst tussen die orkestleider en de uitbater van een gelegenheid een aannemingscontract kan zijn (Kooph. Antwerpen, 13-5-1949, Tijds. Soc. R., 1950, blz. 132);

Overwegende dat een kunstenaar een aanneming van werk aangaat telkens hij autonoom optreedt voor een wel omschreven prestatie, door hem zelf ontworpen en voorbereid, die hij uitvoert alleen of met door hem gekozen medewerkers, zonder gezag van de meester van het werk wat betreft de wijze van uitvoering van dit laatste, en derwijze dat meer belang gehecht wordt aan het beoogd resultaat (een succesvol optreden) dan aan het gedwee volbrengen van een opgelegde taak; dat zulks weliswaar niet uitsluit dat de opdrachtgever desiderata bekend mag maken en minstens zal eisen dat de prestatie stipt op overeengekomen plaats en tijdstip uitgevoerd worde en naar het best vermogen van de artiest;

Dat aldus het optreden van de zogenaamde «gast-vedetten» of «gast-orkesten» die, rondreizend de etablissementen aandoen, herhaaldelijk door rechtspraak en rechtsleer als aanneming van werk bestempeld werd (Corr. Brussel 17-12-1949, T.S.R., 1950, blz. 158; Corr. Luik, 31-10-1951, T.S.R., 1951, blz. 111; Arbeidsg. Brussel, 23-12-1953, T.S.R. 1954, blz. 65; Corr. Brussel, 18e

K., 30-6-1967 onuitgegeven; Steyaert, Arbeidsovereenkomst bedienden, in A.P.R. nr. 100);

Overwegende dat de door toedoen van beklaagde afgesloten contracten betrekking hebben op zulke gastvedetten of gast-orkesten;

Dat de afwezigheid van gezag vanwege de opdrachtgever wat de uitvoering van het werk zelf betreft te verstaan is doordat van de populariteit van zulke vedetten en formaties vooral een gunstig resultaat verwacht wordt, te weten een toeloop van publiek;

Dat, om die reden, de reclame behartigd wordt, niet door de opdrachtgever, maar door de impressario, en dat deze zal afgestemd zijn op de vedette of de formatie vermits het programma in het teken staat van hun optreden;

Overwegende dat de structuur van de contracten onvermijdelijk lijkt zowel met de voorschriften van de wet op het bediendencontract als met de civielrechtelijke gevolgen van contracten van dienstverhuring (R.P.D.B., compl. V° Devis et marchés, nr. 11);

dat de overeengekomen «cachetten» buitensporig hoog lijken in vergelijking met de gebruikelijke uurlonen bij contracten van dienstverhuring; dat die cachetten immers de prijs includeren van het voorbereidend werk en de algemene onkosten van de vedette of van de groep, benevens eventueel auteursrecht zo origineel werk uitgevoerd wordt;

Overwegende dat het, ter zake, dus wel contracten van aanneming van werk betreft;

Overwegende dat, bijgevolg, geen inbreuken op het koninklijk besluit van 10 april 1954 betreffende de exploitatie van bureau's voor arbeidsbemiddeling tegen betaling bewezen zijn;

Overwegende dat de eerste rechter terecht de vrijwillige tussenkomst van de P.V.B.A. Show Business Office niet ontvankelijk heeft verklaard;

Om deze beweegredenen;

Het Hof,

rechtdoende op tegenspraak ten opzichte van beklaagde en bij verstek ten opzichte van de vrijwillig tussenkomende partij;

gezien artikelen 2, 11, 12, 14, 24, 31, 32, 34, 35, 37 en 41 van de wet van 15 juni 1935; artikelen 162, 194, 186, 211 en 212 van het wetboek van strafvordering;

ter zitting door de heer Voorzitter aangeduid;

Ontvangt de hogere beroepen;

Doet het bestreden vonnis te niet voor wat beklaagde betreft;

Wijzigend:

Spreekt beklaagde vrij zonder kosten;

Bevestigt het bestreden vonnis voor wat de vrijwillig tussenkomende partij betreft;

Veroordeelt deze partij tot de kosten van hoger beroep door haar veroorzaakt ten opzichte van de openbare partij, bedragende: 956,- frank;

Laat de overige kosten van hoger beroep en deze van eerste aanleg ten laste van de staat.

HOF VAN BEROEP TE GENT

3de Kamer. — 6 december 1968.

Voorzitter: M. Van Malleghem.

Raadsheren: M.M. Moerenhout en Dhanens

Advokaat-generaal: M. Bonte.

Advokaat: Mr. Bonne (Gent).

Voorlopige hechtenis. — Bij verstek tot vrijheidstraf veroordeelde. — Gevangenneming bij tenuitvoerlegging van het veroordelvingsvonnis bij verstek. — Verzet. — Niet ontvankelijk verklaard. — Hoger beroep. — Voorlopige invrijheidsstelling aangevraagd bij verzoekschrift. — Geen toepassing van de wet van 20 april 1874. — Niet ontvankelijk.

Is niet ontvankelijk, omdat de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis ter zake geen toepassing vindt, het aan het Hof van beroep gericht verzoekschrift tot voorlopige invrijheidsstelling, ingediend, op grond van art. 7 van voormelde wet, door een tot vrijheidstraf bij verstek veroordeelde beklaagde, die krachtens het hem betekend verstekvonnis, gevangen genomen werd ter uitvoering van de straf, vervolgens tegen dit vonnis verzet heeft aangetekend dat door de rechtbank niet ontvankelijk werd verklaard, en tegen dit laatste vonnis in hoger beroep is gekomen.

Inzake O.M. t./ Van Donderen, Frederik.

Vordering van de Procureur-Generaal.

De Procureur-generaal bij het Hof van beroep te Gent;

Gezien de stukken van de strafrechtspleging van: Van Donderen Frederik, geboren te Groningen (Ned.) op 30 oktober 1926, kapitein kleine handelsvaart, gehuisvest te Haren (Ned.) Kerklaan 84 c, thans aangehouden; Verdacht van: te Gent, de 30 december 1966 en de 23 februari 1967:

A. Bij inbreuk op artikel 44, 45 van de wet van 5 juni 1928, houdende Tucht- en Strafwetboek van de Koopvaardij en de Zeevisserij, als vreemde kapitein van het Nederlands m/s Mickie-Smits door om het even welk middel, de inschepping, het verblijf aan boord of de ontschepping te hebben bevorderd van zeven personen die zich aan boord bevonden in de voorwaarden opgegeven in het artikel 44 namelijk:

- 1. De Groot Hendrik, op 30 december 1966,
- 2. Baas Feiko, op 30 december 1966,
- 3. Cascallar-Pineiro Elisardo, op 23 februari 1967,
- 4. Lorenzo-Condeiro Angel, op 23 februari 1967,
- 5. Iglesias-Iglesias Manuel, op 23 februari 1967,
- 6. Conde-Caneda Francisco, op 23 februari 1967,
- 7. Ackermann Heinz, op 23 februari 1967,

B. Bij inbreuk op artikel 13 al. 2 van het K.B. van 10 september 1929, betreffende het inrichtingsreglement van de Zeevaartpolitie, betuigd door de artikelen 52 en 56 van de wet van 5 juni 1928, houdende Tucht- en Strafwetboek voor de Koopvaardij en de Zeevisserij, als kapitein van de Nederlands m/s Mickie-Smits geen gevolg te hebben gegeven aan elke aanvraag om inlichtingen van de Waterschout omtrent de eenzelligheid van de personen die zich op zijn schip bevonden;

C. Door woorden, daden, gebaren of bedreigingen Roelandt Maurits, agent van de Zeevaartpolitie, die

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

drager is van het openbaar gezag of van de openbare macht, of persoon met een openbare hoedanigheid bekleed, in de uitoefening of ter gelegenheid van de uitoefening van zijn bediening te hebben gesmaad;

D. Slagen te hebben toegebracht aan Roelandt Maurits, agent van de Zeevaartpolitie, drager van het openbaar gezag of van de openbare macht, of persoon met een openbare hoedanigheid bekleed, in de uitoefening of ter gelegenheid van de uitoefening van zijn bediening;

Aangezien bij vonnis bij verstek dd. 11 juli 1967, verzoeker door de correctionele rechtbank te Gent veroordeeld werd:

1) wegens de feiten omschreven onder de tenlastellegging A tot een gevangenisstraf van 8 dagen en een geldboete van 100 Ff x 20 of 1 maand;

2) wegens het feit B tot een geldboete van 100 F x 20 of 1 maand;

3) wegens het feit C tot een gevangenisstraf van 8 dagen en een geldboete van 50 F x 20 of 15 dagen;

4) wegens het feit D tot een gevangenisstraf van 1 maand en een geldboete van 26 F x 20 of 8 dagen;

Gelet op de betekening van bedoelde beslissing bij exploit van gerechtsdeurwaarder De Keyser te Gent op 4 augustus 1967 per aangezekende postzending, die belanghebbende, volgens brief van de heer officier van justitie te Groningen, dd. 8 december 1967, geweigerd heeft in ontvangst te nemen;

Gelet op de uitnodiging door de heer procureur-generaal bij het gerechtshof te 's Hertogenbosch aan Van Donderen toegestuurd tot betaling van de verschuldigde geldboeten en gerechtskosten, en de verzending van bedoelde brief door de veroordeelde aan de Kamps Scheepvaartmaatschappij te Groningen op 11 februari 1968;

Gelet op de gevangenneming van verwezene op 14 november 1968;

Gelet op het verzet tegen het vonnis van 11 juli 1967 door verwezene aangetekend bij exploit van 18 november 1968;

Gezien het vonnis van de Correctionele rechtbank te Gent dd. 22 november 1968, waarbij dit verzet onontvankelijk werd verklaard;

Gezien het hoger beroep tegen voormelde beslissing door de raadsman van de veroordeelde ingesteld op 27 november 1968, waarover tot nog toe niet beslist werd;

Gezien het verzoekschrift door de veroordeelde ondertekend dd. 29 november 1968 ter griffie neergelegd op 3 december 1968, strekkende tot zijn voorlopige invrijheidstelling bij toepassing van art. 7 van de wet dd. 20 april 1874;

Aangezien dat dit verzoekschrift in onderhavig geval niet ontvankelijk is;

Overwegende immers dat de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis ter zake geen toepassing vindt, aangezien ze enkel de reglementering betreft van de maatregelen die, vóór de uitspraak van een definitieve beslissing, de verdachte ter beschikking stellen van het gerecht, terwijl verzoeker Van Donderen gedetineerd is in uitvoering van de straffen waartoe hij veroordeeld werd bij het vonnis bij verstek van 11 juli 1967, dat na verloop van de gewone termijn van verzet onder bindende voorwaarde definitief geworden is (R.P.D.B. - v° Déten- tion préventive, nr. 140, Cass. 22-9-1930, Pas. 1930 I 308, R.D.P. 1930, blz. 1091, R.P.D.B. v° Exécution des jugements et arrêts, nr. 34);

Om deze redenen;

vordert dat het aan het Hof behage het verzoekschrift strekkende tot de voorlopige invrijheidstelling van de

veroordeelde Van Donderen Frederik niet ontvankelijk te verklaren en af te wijzen.

Arrest.

Het Hof van beroep te Gent, 3e Kamer, rechtdoende in correctionele zaken;

Gezien het verzoekschrift van Van Donderen Frederik, zeekapitein, geboren te Groningen de 30-10-1926, wonende te Haren, Kerklaan 84c, strekkende tot zijn invrijheidstelling;

Gezien de stukken van het geding;

Gehoord het verslag van de heer Bonte, advocaat-generaal;

Gehoord de beklaagde, alsook zijn raadsman, Mr. W. Bonne, advocaat te Gent, welke verzaakt aan de termijnen;

Overwegende dat het verzoekschrift strekkende tot de voorlopige invrijheidstelling van de verzoeker niet ontvankelijk is daar de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis ter zake geen toepassing vindt vermits de verzoeker gedetineerd is in uitvoering van de straffen waartoe hij veroordeeld werd bij vonnis bij verstek van 11 juli 1967, betekend op 4-8-1967 en dat, na verloop van de gewone termijn van verzet, onder ontbindende voorwaarde, definitief geworden is;

Het Hof, om die redenen:

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Verklaart het verzoekschrift niet ontvankelijk en wijst het af.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE KORTRIJK

9 maart 1967.

Voorzitter: M. Cooreman.

Rechters: M.M. De Buck en Dujardin.

Advocaten: Mrs. Rijkmans (Brussel), Gits, Martens (Gent) en Delagrange.

Geneesheer en tandarts. — Geneesheer, contractueel verbonden met een ziekenfonds, verzorgt de leden van het fonds in een kliniek. — Systeem van de betalende derde. — Niet tegen de openbare orde. — Doet geen afbreuk aan de waardigheid van de geneesheer.

Sedert tien jaar werkt een dokter in een kliniek op de volgende wijze: hij besteedde zijn zorgen aan de patiënten van de kliniek; zijn erelonen werden berekend volgens de Z.I.V.-tarieven en werden hem door de kliniek uitgekeerd onder aftrek van 25 %. De kliniek was een inrichting van een ziekenfonds die er haar leden liet verzorgen door dokters welke contractueel met haar verbonden waren, terwijl de kliniek door de Staat vergoed werd volgens de officiële tarieven.

In zulk systeem bestaat er een driedubbele rechtsverhouding: de leden die hun bijdragen betaald hebben, verwerven tegenover het ziekenfonds het recht op kosteloze behandeling in de kliniek; de dokter heeft zich tegenover het fonds verbonden de leden te behandelen tegen een bepaald tarief; wanneer een lid in de kliniek opgenomen wordt, komt tussen de dokter en het lid een contract sui generis tot stand, beperkt tot het wetenschappelijk en medicaal aspect van de gewone verhouding geneesheer-patiënt. Ten onrechte zou deze laatste verhouding uit het systeem worden afgezonderd om er de klassieke verhouding van te maken met vrije keuze door de patiënt van een ge-

neesheer die tegenover hem een recht op honorarium zou verwerven.

Een zodanige verhouding ziekenfonds - artsen - patiënten wordt beheerst door het systeem van de derde betalende. Ten deze blijkt dat eiser, dokter, het steeds aanvaard heeft en hij mag het niet eenzijdig wijzigen. Het druist niet in tegen de openbare orde of de goede zeden en het blijkt ten deze niet dat het afbreuk doet aan de onafhankelijkheid, de waardigheid of de geldelijke belangen van de dokter. Zie nader het vonnis wat betreft de bijdrage van de dokter in de werkingskosten van de kliniek door inhouding van 25 % op zijn erelonen.

Dr. X. t./ Kliniek Y.

Overwegende dat de vordering ertoe strekt te horen zeggen voor recht dat verweerster zich schuldig heeft gemaakt aan eenzijdige en onrechtmatige kontraktbreuk ten nadele van eiser en verplicht is alle eruit spruitende schade te herstellen, en voor zoveel als nodig de tussen partijen afgesloten overeenkomst ten haren nadele te horen ontbinden; verder verweerster te horen veroordelen ten titel van schadevergoeding aan eiser te betalen de sommen van 2.700.000 fr. en 500.000 fr. te vermeerderen of te verminderen in de loop van het geding; bovendien verweerster te horen veroordelen aan eiser te betalen wegens achterstallen op de door haar geïnde erelonen en wegens onrechtmatige afhoudingen op deze erelonen de sommen van 200.000 fr. (bij besluiten van 7 september 1966 verhoogd tot 407.253 fr.) en 300.000 fr. te vermeerderen of te verminderen in de loop van het geding, en in subsidiaire orde (bij besluiten van 7 september 1966) wat de opgevorderde achterstallige erelonen en ten onrechte afgehouden of afgewende bedragen op deze erelonen betreft, een of drie deskundigen te horen aanstellen met een bepaalde opdracht;

Overwegende dat eiser in zijn dagvaarding aanvoert dat het bestuur van verweerster hem in juni 1955 de leiding en verantwoordelijkheid van de dienst van anesthesie en reanimatie in de St. Maartenskliniek te Kortrijk toevertrouwde;

— dat hij de hem door de patiënten verschuldigde erelonen volgens met verweerster overeengekomen normen bepaalde;

— dat, bij het afsluiten van het kontrakt, voorzien werd dat hij 25 % van zijn erelonen aan verweerster zou afstaan die in ruil daarvoor zou instaan voor al wat nodig was opdat de dienst van anesthesie en reanimatie dagelijks zou functioneren;

— dat hij er aanvankelijk geen bezwaar tegen had dat verweerster voor zijn rekening zelf de erelonen van patiënten en bijdragen van ziekenbonden zou innen om dan tegenover hem af te rekenen;

— dat sinds geruime tijd nochtans niettegenstaande herhaalde klachten, hij nooit getrouwe, stipte en nauwkeurige afrekening kon bekomen en dat zijn erelonen met vertraging op onvolledige wijze zonder justificatie en onder afhouding van allerlei niet-gerechtigde zogezegde kosten werden uitgekeerd;

— dat er ook nooit rekenschap werd gegeven van de aanwending van de afgestane 25 % erelonen die moesten besteed worden aan de verdere uitrusting en verbetering der apparatuur van de dienst anesthesie en reanimatie;

— dat verweerster op 22 november 1965 aan de bedrijvigheid van eiser en zijn medewerkers een einde heeft gesteld tegen het einde van vornoemde maand;

— dat de enige zogezegde zwaarwichtige ingeroepen reden het feit was dat eiser ingevolge hierboven vermelde tekortkomingen, zich sinds 1 augustus 1965 verplicht zag zijn ereloonnota's, met stipte eerbiediging van de overeengekomen tarieven, rechtstreeks aan de patiënten te sturen;

— dat hij sinds de gepleegde kontraktbreuk tevergeefs naar uitleg, verantwoording en afrekening heeft gevraagd;

— dat naar raming, hij de niet-uitbetaalde erelonen op 200.000 fr. schat en de niet-gerechtigde afhoudingen op 300.000 fr.;

— dat, bij afwezigheid van zwaarwichtige redenen, kontrakten van onbepaalde duur, slechts met voldoende opzeg, kunnen beëindigd worden en bij ontstentenis van dergelijke opzeg, de verbreker passende schadevergoeding verschuldigd is;

— dat zijn jaarlijkse erelonen gemiddeld 900.000 fr. netto bedroegen, dat hij, gelet op zijn functies, het aantal jaren aktiviteit, de bekomen resultaten, enz. . . aanspraak had mogen maken op een opzeg van 3 jaar, zodat de schadevergoeding op 2.700.000 fr. mag geraamd worden;

— dat eindelijk de brutale kontraktbreuk een zwaar diskrediet op zijn naam en faam heeft geworpen en dat hij, uit dien hoofde, een bijkomende schadevergoeding van 500.000 fr. mag vorderen;

Overwegende dat verweerster de ingestelde vorderingen betwist en hofdzakelijk doet gelden:

— dat bij de indiensttreding van eiser in 1955 geen geschreven overeenkomst werd opgesteld maar dat eiser van 1955 tot 31 juli 1965 steeds heeft gewerkt volgens de voorziene voorwaarden en deze heeft toegepast, namelijk:

— toepassing van de tarieven Z.I.V. inzake erelonen;

— toepassing van het stelsel van de derde betalende;

— inning der erelonen via de administratie van de kliniek;

— afhouding van de forfaitaire bijdrage van 25 % op de erelonen, bestemd als bijdrage van de dokters in de onkosten van werking, uitrusting, modernisering en uitbreiding van de kliniek in het algemeen en niet voor de investering in de dienst anesthesie en reanimatie in het bijzonder;

— dat eiser vanaf 1 augustus 1965 eenzijdig de inhoud van deze overeenkomst heeft gewijzigd door de betalingswijze van zijn erelonen te veranderen, namelijk door zijn erelonen aan de mutualistische cliënten van verweerster rechtstreeks aan te rekenen en ze te doen betalen en zelfs zijn onkostenbijdrage in het onderhoud van de kliniek (25 % van de erelonen) voor zich te houden;

— dat eiser aldus verweerster voor een voldongen feit plaatste zonder in mora-stelling;

— dat de grieven die eiser thans inroept niet gegrond zijn;

— dat verweerster tot de beëindiging van de overeenkomst met eiser slechts is overgegaan na ondubbelzinnig en zeer formeel doch vruchteloos eiser te hebben aangeklaagd de overeengekomen gedragslijn te hernemen;

dat eiser door zijn bewust handelen in afbreuk aan zijn kontraktuele verplichtingen, het stelsel zelf van de Christelijke Mutualistische klinieken heeft willen veranderen, zodat verweerster een dringende reden had om het kontrakt te beëindigen;

— dat eiser derhalve de overeenkomst heeft geschonden en niet verweerster;

Overwegende dat verweerster wat de gevorderde bedragen betreft voorhoudt:

a. achterstallige erelonen: 200.000 fr.

dat deze post niet verrechtvaardigd is; dat integendeel uit overlegd rekeninguittreksel blijkt dat eiser 4.763 fr. teveel heeft ontvangen;

b. ongerechtvaardigde afhoudingen: 300.000 fr.

dat geen ongerechtvaardigde afhoudingen werden verricht; dat eiser trouwens hieromtrent geen preciese gegevens vermeldt, noch bewijzen voorlegt;

c. schadevergoeding wegens kontraktbreuk: 2.700.000 fr.

dat deze post volledig ongegrond is gezien eiser zelf kontraktbreuk heeft gepleegd en ook geen schade leed;

d. bijkomende schadevergoeding: 500.000 fr.

dat verweerster niet het minste feit heeft gepleegd welke een schending zou hebben gemaakt van de naam of faam van eiser;

Overwegende dat verweerster verder een tegeneis instelt voor volgende bedragen:

a. teveel uitgekeerde vergoedingen volgens voorgebracht rekeninguittreksel: 4.763 fr.

b. gederfde 25 % erelonen als onkostenbijbedragen in het onderhoud van de kliniek, op de erelonen door eiser sinds 1 augustus 1965 verdiend en die hij voor zich heeft gehouden en bedragende 119.157 fr.;

c. provisionele vordering van 1 fr. voor het geval cliënten van verweerster, tegen wie eiser een geding zou inspannen om betaling van zijn erelonen te bekomen, verweerster in vrijwaring en/of in terugvordering zouden oproepen;

d. schadevergoeding: 2.000.000 fr. uit hoofde van materiële en morele schade, spruitende uit het bewuste optreden van eiser, die de mutualisten verplicht heeft hem rechtstreeks te betalen, wat zij niet hoeven te doen; dat de mutualisten aldus bedrogen uitkomen wanneer zij zich naar «hun kliniek» wenden en daar geen kosteloze verpleging bekomen, hetgeen de goede werking en faam van verweerster op belangrijke wijze heeft geschaad;

In feite:

Overwegende dat partijen het eens zijn dat bij de aanvang van de werkzaamheden van eiser in de kliniek Sint-Maartens, geen geschreven overeenkomst opgesteld werd; dat nochtans blijkt dat eiser gedurende $\pm$ 10 jaar zonder bezwaar onder wel bepaalde voorwaarden heeft gewerkt en namelijk:

dat hij zijn zorgen zou besteden aan alle patiënten van de kliniek; dat de gehospitaliseerde patiënten (minstens in gemene zaal) kosteloos zouden verpleegd worden; dat zijn erelonen zouden berekend worden volgens de tarieven Z.I.V.; dat deze erelonen hem door de kliniek zouden uitbetaald worden onder aftrek van 25 % die aan de kliniek toekwam;

Overwegende dat deze voorwaarden in werkelijkheid ingegeven waren door de noodwendigheden van de inrichting en werking zelf van de kliniek; dat inderdaad de kliniek Sint-Maartens, die een stichting is van de christelijke mutualiteiten te Kortrijk, enerzijds tot het regiem behoort van het «gesloten stelsel» waar de patiënt uitsluitend de zorgen ontvangt van de dokters, onder kontrakt met de kliniek, en waar deze in principe geen persoonlijk cliënteel ontvangen, maar onder bepaalde voorwaarden ten dienste staan van de cliënten van de kliniek en anderzijds onder het stelsel werken van de derde betalende in hetwelk de patiënt kosteloos behandeld wordt en de kliniek zelf door de Belgische Staat via Z.I.V., Landsbond en gewestelijk verbond, voor de geleverde prestaties betaald wordt om dan met deze gelden volgens de officiële barema's (min 25 %) de erelonen van de artsen te vereffenen;

In Rechte:

Overwegende dat kan worden gesteld dat in dit systeem een driedubbele rechtsverhouding tot stand komt, namelijk:

- tussen de mutualist en zijn mutualiteit;
- tussen de kliniek van de mutualiteit en de dokters;
- tussen de kliniek en haar dokters en de patiënt-mutualist;

dat enerzijds de mutualist, die regelmatig zijn bijdragen aan de mutualiteit stort, het recht verwerft, in geval

van ziekte, om kosteloos behandeld te worden in de kliniek van de mutualiteit;

dat anderzijds de dokter onder kontrakt met de kliniek, zich verbindt alle mutualisten die naar de kliniek komen volgens de regelen van de kunst tegen een wel bepaald getarifieerd «ereloon» te behandelen;

dat eindelijk de mutualist die zich in de kliniek aanbiedt in kontakt komt met de verpleegsters en met de dokters; dat hij alsdan als eiser optreedt om zijn recht op kosteloze verpleging te doen gelden zowel wat de hospitalisatie als de geneeskundige behandeling betreft; dat meer in het bijzonder bij deze kontaktnamen tussen de dokter en de mutualist een kontrakt «sui-generis» dokter-patiënt tot stand komt, maar beperkt tot het wetenschappelijk en medikaal aspect van de gewone verhoudingen geneesheer-patiënt, en waarbij enerzijds de patiënt de zorgen aanvaardt van de geneesheer en de voorgeschreven behandeling volgt, en anderzijds de geneesheer zich verbindt in volle onafhankelijkheid, met de middelen die hem door de kliniek ter beschikking worden gesteld, naar geweten en vermogen, aan de patiënt de gewenste zorgen toe te dienen;

Overwegende dat het ten onrechte is dat eiser deze ontmoeting dokter-mutualist patiënt uit het stelsel afzondert om er een klassieke ontmoeting dokter-patiënt van te maken waar de patiënt de geneesheer die hij vrij verkiest, om medische hulp aanspreekt en waar de geneesheer door het toedienen van deze hulp ten overstaan van zijn patiënt, recht op ereloon verwerft;

Overwegende dat deze stelling onmogelijk in overeenstemming te brengen is met de werkelijke toestand en werking van de kliniek ter zake, waar de dokters hun ereloonnota's nooit aan de patiënten aanbieden en hun ereloon van de patiënten niet ontvangen, maar wel van de kliniek;

Overwegende dat eiser om dit te verklaren een zogenoemde lastgeving inroept, waarbij de geneesheer de kliniek zou gelasten met het innen van zijn erelonen, lastgeving die uiteraard steeds herroepbaar ad nutum zou zijn; dat dit evenmin opgaat, tenminste in de stelling van eiser waar de dokter zijn recht op ereloon rechtstreeks tegenover de patiënt verwerft; dat in die veronderstelling de mandataris vanzelfsprekend de erelonen vanwege de patiënten zelf zou moeten innen; hetgeen niet het geval was; dat overigens de aanvaarding van een dergelijke lastgeving door de kliniek in tegenstrijd zou zijn met haar doel als instelling van de christelijke mutualiteiten, namelijk kosteloos behandeling te verschaffen aan de aangesloten mutualisten;

Overwegende dat in werkelijkheid de verhoudingen tussen kliniek - artsen - patiënten beheerst wordt en afhankelijk is van het stelsel van de derde-betalende, dat aan de mutualiteit en aan haar kliniek toelaat de aangesloten mutualisten kosteloos te verplegen en de erelonen van de artsen aan de Z.I.V.-tarieven door middel van de uitkeringen, gedaan door de Belgische Staat, voor de geleverde prestaties te betalen; dat dit stelsel trouwens een bijzondere comptabiliteit vereist waar namelijk de ereloonnota's van de artsen niet aan de patiënten maar aan een fakturaatiedienst overgemaakt worden die ze verzamelt, de facturen bijvoegt voor geneesmiddelen en ze met bijgevoegde staten naar de ziekenfondsen, derde betalende, verzendt die dan na controle verrekent met zijn Landsbond van mutualiteit, die op zijn beurt verrekent met de Z.I.V., enz...;

Overwegende dat dit stelsel steeds toegepast werd, en het duidelijk is dat eiser het heeft aanvaard en tot dit stelsel is togetreden; dat het zo is dat hij gedurende ongeveer tien jaren nooit zijn erelonen bij de patiënten heeft geëind en dat voor de prestaties die niet voorzien waren in de Z.I.V.-tarieven bijzondere regelingen getrof-

fen werden tussen eiser en verweerster, hetgeen trouwens aanleiding gaf tot moeilijkheden en wrijvingen, maar nooit tussen eiser en patiënten, hetgeen er wel op wijst dat hij akkoord was dat patiënten buiten de kwestie van regeling van de erelonen zouden gelaten worden;

Overwegende dat dit stelsel dat meestal toegepast wordt in de mutualiteitsklinieken voor de gehospitaliseerden, niet indruist tegen de openbare orde of tegen de goede zeden; dat het wellicht in zekere mate afwijkt van de gewone regelen van deontologie die hoofdzakelijk de uitoefening van de geneeskunde als vrij beroep tracht te vrijwaren tegen de oneerlijke mededinging tussen geneesheren of tegen hun commerciële uitbuitingen; dat nochtans niets toelaat te beweren dat dit stelsel, zoals het toegepast wordt in de kliniek Sint-Maartens, de onafhankelijkheid van de geneesheren in de uitoefening van hun taak, hun waardigheid of hun geldelijke belangen zou aantasten;

Overwegende dat wat betreft de aanwending van de 25% op de erelonen ten bate van verweerster afgehouden, de bewering van eiser dat bij het afsluiten van het kontrakt overeengekomen werd dat deze 25% uitsluitend zou besteed worden aan verdere uitrusting en verbetering van de apparatuur van de dienst van anesthesie en reanimatie, door niets gestaafd wordt; dat dit trouwens noch redelijk noch billijk tegenover de andere diensten zou zijn; dat het duidelijk is dat de afhoudingen op de erelonen van de dokters minstens gedeeltelijk moesten dienen om de algemene onkosten te dekken; dat men dan ook niet inziet waarom alleen de dienst van anesthesie tot deze kosten niet zou moeten bijdragen; dat eiser trouwens zelf toegeeft dat de afhouding van 25% op zijn ereloon gedeeltelijk bestemd was voor de algemene onkosten te dekken daar waar hij verklaart, in zijn besluiten van 20 juli 1936, dat « hij er over akkoord ging, dat de administratie van de kliniek zelf zijn ereloon vanwege de patiënt op de mutualiteit zou innen en dit zelf beschouwde als een dienst welke verweerster hem moest verstrekken in ruil van de afgestane 25% »; dat éénmaal aanvaard dat de afhouding ook moest dienen om in de algemene onkosten bij te dragen, het niet meer mogelijk is, tenzij bij voorbaat het deel dat daarvoor bestemd was nauwkeurig zou worden bepaald, hetgeen zeker terzake niet werd gedaan, de verrechtvaardiging te eisen van de aanwending van deze afhouding uitsluitend ten voordele van de dienst zelf;

Overwegende verder dat moeilijk kan worden voorgedragen dat de kliniek niet het nodige zou hebben gedaan om aan eiser toe te laten zijn dienst zoals het behoorde in te richten en zelfs uit te breiden; dat eiser zelf breedvoerig met een zekere fierheid uiteenzet hoe volmaakt zijn dienst werd ingericht en als universitair opleidingscentrum werd erkend, hoe hij voorzien werd van een recoveryroom, die overal als voorbeeld gesteld werd en die men zelfs in bepaalde universitaire klinieken niet aantreft, enz...; dat dit alles, zoals verweerster het terecht doet opmerken, niet mogelijk zou zijn geweest zonder de ruimdenkendheid, het begrip, alsmede de actieve en financiële medewerking van de beheerraad;

Overwegende dat het derhalve ten onrechte is dat eiser voorhoudt dat hij gerechtvaardigd is te eisen dat verweerster rekening zou geven van de aanwending van de 25% afgehouden op zijn erelonen van juni 1955 tot 30 september 1965; dat niet blijkt en zeker niet bewezen is dat verweerster, die het recht had de opbrengst van deze afhoudingen in het voordeel van de kliniek in het algemeen en van de dienst van eiser in het bijzonder te gebruiken, van dat recht misbruik zou hebben gemaakt;

Overwegende dat uit dit alles moet worden afgeleid dat eiser door de kliniek Sint-Maartens in het geneesherenkorps werd aanvaard en gedurende meer dan tien jaren er gewerkt heeft onder volgende essentiële voorwaarden:

1. ten overstaan van de patiënten: dat zij, eens in de kliniek gehospitaliseerd, kosteloos zouden behandeld worden volgens de regelen van de kunst;
2. ten overstaan van de kliniek:

a. dat eiser de leiding van de dienst van anesthesie en reanimatie zou waarnemen en aan de gehospitaliseerde patiënten de gewenste behandeling zou toedienen tegen een ereloon, berekend volgens de tarieven van de Z.I.V. en die door de derde betalende zou worden vereffend, en bij gebrek aan tarifiering van bepaalde prestaties, hij deze kosteloos zou toedienen tenzij tussen partijen, in algemeen akkoord, een bepaald ereloon zou worden vastgesteld;

b. dat hij 25% van de verdiende erelonen aan de kliniek zou afstaan als bijdrage in de algemene onkosten en van de kosten van vernieuwing en onderhoud van de kliniek in het algemeen en van de dienst van anesthesie in het bijzonder;

Overwegende dat eiser op 1 augustus 1966 eenzijdig deze handelwijze heeft gewijzigd en voortaan zijn ereloonnota's aan de patiënten van de kliniek zelf overgemaakt heeft, zonder mededeling aan de kliniek, en rechtstreeks van hen zijn volledig ereloon heeft geïnd;

Overwegende dat deze handelwijze als een zware fout in hoofd van eiser moet aangezien worden die alle verdere samenwerking tussen partijen onmogelijk maakte; dat verweerster inderdaad hierdoor zelf in de onmogelijkheid werd gesteld:

- a. haar verplichtingen tegenover de mutualiteiten, namelijk het toedienen van kosteloze verpleging, te vervullen;
- b. de ereloonnota's van eiser bij deze van zijn collega's te voegen om van de ziekenfondsen betaling te bekomen voor de geleverde prestaties;
- c. haar deel (25%) in de erelonen te ontvangen;

dat verder nog dient aangestipt te worden dat verweerster, door de beslissing van eiser, in een onhoudbare positie werd geplaatst tegenover de andere leden van haar geneesherenkorps die getrouw bleven aan hun kontrakt en niet zouden toelaten dat eiser alleen een voordeliger regime zou genieten;

Overwegende dat eiser zijn beslissing heeft genomen zonder voorafgaande aanmaning of zelfs verwittiging; dat wel blijkt dat er wrijvingen bestonden tussen partijen namelijk in verband met de achterstallen van erelonen en met de betaling van niet-getarifeerde prestaties; dat nochtans niets toelaat te beweren dat deze moeilijkheden van aard waren de beslissing van eiser te verrechtvaardigen;

dat inderdaad het enige medegedeelde bescheid gedagtekend van vóór 1 augustus 1965 een schrijven is van de heer voorzitter J. Dehullu van de beheerraad dd. 7 juli 1965 waarin gewag wordt gemaakt van een geschil betreffende de erelonen voor prestaties, in de nomenclatuur niet voorzien, en waar voorgesteld wordt de zaak te bespreken met Dr. Herman en Allegaert; dat in werkelijkheid uit het verslag der buitengewone vergadering van de vereniging der geneesheren, werkzaam in de Sint-Maartenskliniek, gehouden op 25 augustus 1965, blijkt dat het beperkt beheerscomité akkoord was om voor alle prestaties een ereloon te laten ontvangen volgens een vooraf vast te stellen barema en dat dit ereloon zou geïnd worden door de administratie van de kliniek; dat het was om dit voorstel te bespreken met Dr. Herman en Allegaert dat de brief van 7 juli 1965 aan eiser werd verzonden, maar dat deze alle besprekingen weigerde; dat dit trouwens volledig bevestigd wordt door de brief van eiser aan Dr. Herman dd. 25 augustus 1965 waarbij hij duidelijk laat weten dat hij geen tussenkomst meer wil van derden tussen de patiënten en hem zelf en het besluit heeft genomen, zoals hij zegt: « de elementaire rechten, die aan

de medische daad verbonden zijn, zonder meer uit te oefenen » ;

Overwegende dat wat de achterstallen in de betaling van de erelonen betreft, het evenmin blijkt dat ze, voor het jaar 1965, overdreven en ondraaglijk waren ; dat inderdaad uit de voorgelegde bescheiden blijkt dat in het begin van het jaar, namelijk in februari en maart, belangrijke voorschotten, voor een bedrag van 370.000 fr, werden uitbetaald ; verder, dat de maandelijkse afrekeningen binnen de drie, hoogstens binnen de vier maanden werden vereffend ; dat gezien de administratieve verwikkelingen en de tussenkomst van verschillende officiële organismen dit niet overdreven blijkt te zijn, dat in alle geval niets toelaat te beweren dat dit te wijten zou zijn aan zware fouten of tekortkomingen van verweerster ;

Overwegende dat derhalve moet besloten worden dat de grieven van eiser tegen verweerster fel overdreven zijn en dat zij zeker niet van aard waren om alle verdere samenwerking tussen partijen onmogelijk te maken ; dat het dan ook ten onrechte is dat eiser zonder ingebrekestelling en zonder opzeg het kontrakt heeft verbroken ; dat anderzijds moet worden aanvaard dat eiser door zijn beslissing van 1 augustus 1965 zijn erelonen voortaan, buiten tussenkomst van de kliniek, rechtstreeks van de patiënten te innen, een zware kontraktuele fout heeft begaan die alle verdere samenwerkingen tussen partijen onmogelijk heeft gemaakt en in hoofde van verweerster de beëindiging van het kontrakt na vruchteloze aanmaning rechtvaardigde ;

Overwegende dat derhalve de hoofdvordering in zoverre ze gesteund is op een beweerde eenzijdige kontraktbreuk door verweerster gepleegd en namelijk daar waar gevorderd wordt :

— te horen zeggen voor recht dat verweerster zich plichtig heeft gemaakt aan kontraktbreuk en verplicht is alle eruit spruitende schade te herstellen

— voor zoveel alsnodig de tussen partijen afgesloten overeenkomst ten nadele van verweerster te horen ontbinden

— verweerster te horen veroordelen ten titel van schadevergoeding de sommen te betalen van 2.700.000 fr. en 500.000 fr. ongegrond voorkomt en dient afgewezen te worden ;

dat daarentegen de tegeneis in zoverre gesteund op eenzijdige onrechtmatige kontraktbreuk door hoofdeiser, verweerder op tegeneis, ten nadele van eiseres op tegeneis gepleegd gegrond voorkomt ;

Overwegende dat ook moet worden aanvaard dat de kontraktbreuk aan eiseres op tegeneis schade heeft veroorzaakt ; dat namelijk de organisatie der verpleging van eiseres op tegeneis gedurende verscheidene maanden door het vertrek van eiser ontreedderd werd ; dat de naam en faam van de kliniek in een zekere mate werd aangetast door het eigenmachtig optreden van verweerder op tegeneis inzake rechtstreekse inning van erelonen ten opzichte van patiënten, die kosteloos wensten verpleegd te worden en dit niet bekwamen ;

Overwegende nochtans dat voornamelijk de omvang van deze schade bezwaarlijk kan worden vastgesteld, dat het inderdaad wenselijk voorkomt eerst de uitslag van het deskundig onderzoek waarvan verder sprake, af te wachten om een beter overzichtelijk beeld te krijgen in de geldelijke verhoudingen tussen partijen ;

Overwegende wat betreft de provisionele vordering van 1 fr vergoeding voor schade welke eiseres op tegeneis zou kunnen lijden ingeval mutualisten, tegen wie verweerder op tegeneis een vordering zou instellen in betaling van zijn ereloon, haar in vrijwaring of in terugbetaling zouden oproepen, blijkt dat niet alleen de omvang van deze schade niet gekend is, maar zelfs dat het ontstaan ervan onzeker

is daar het afhangt van de beslissing die zal geveld worden in een geding dat nog niet ingespannen is ;

dat deze schade een louter hypothetisch karakter heeft en het voorwerp niet kan uitmaken van een rechtsvordering ; dat dit deel van de tegeneis derhalve als onontvankelijk dient afgewezen te worden ;

Overwegende dat dit alles niet wegneemt dat de afrekening tussen partijen gebeurlijk niet effen is ; dat het niet uitgesloten is dat verweerster in hoofdeis nog bepaalde sommen zoals eiser voorhoudt verschuldigd is wegens achterstallige erelonen of wegens ongerechtvaardigde afhoudingen ; dat het ook niet uitgesloten is, zoals verweerster voorhoudt, dat eiser teveel zou ontvangen hebben ; dat eindelijk indien niet wordt betwist dat eiser vanaf 1 augustus 1965 de forfaitaire afhouding van 25% op zijn erelonen, die aan verweerster toekwam, voor zich heeft behouden, het bedrag van zijn schuld uit dien hoofde nog niet vaststaat ;

Overwegende dat vooraleer over deze punten uitspraak te doen een deskundig onderzoek zich opdringt, dat partijen trouwens daarmede akkoord gaan ;

dat het nochtans niet behoort, zoals eiser het vraagt, de deskundige te gelasten :

a. met het opmaken van afrekening der prestaties, niet voorkomende in de Z.I.V.-nomenclatuur, uitgaande van de laagste vergoeding, die door de Z.I.V. voor een anesthesieprestatie uitgekeerd wordt ; dat inderdaad blijkt zoals hoger gezegd dat deze prestaties kosteloos moesten uitgevoerd worden tenzij een bijzonder ereloon in gemeen akkoord tussen partijen bedongen werd hetgeen uitsluitend het geval was voor de anesthesie bij curetage van de baarmoeder ;

b. met het onderzoek over de aanwending van de forfaitaire afhouding van 25% op de erelonen ten voordele van verweerster, daar deze niet gehouden was rekenschap te geven over deze aanwending ;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Alle verdere of tegenstrijdige besluiten als ongegrond verwerpende ;

Wijzende op tegenspraak ;

Ontvangt de hoofdeis en de tegeneis ;

Zegt voor recht dat eiser door rechtstreeks vanaf één augustus negentienhonderd vijftien zijn erelonen te innen bij de patiënten ten onrechte het bestaande stelsel, waartoe hij zich kontraktueel had verbonden, eenzijdig heeft gewijzigd en zich hierdoor plichtig heeft gemaakt aan kontraktbreuk ten nadele van verweerster, eiseres op tegeneis ;

Wijst derhalve de hoofdeis in zover hij gesteund is op een beweerde kontraktbreuk door verweerster, als ongegrond af ;

Verklaart daarentegen de tegeneis in zover hij gesteund is op een kontraktbreuk door verweerder op tegeneis gegrond ;

Wijst als onontvankelijk af dit deel van de tegeneis strekkende tot de provisionele veroordeling van verweerder op tegeneis tot de betaling aan tegeneiseres van één frank, voor het geval cliënten tegen haar een vordering in vrijwaring of in terugbetaling zouden inspannen ;

En vooraleer verder te beslissen over de vordering van eiser in hoofdeis strekkende tot betaling van nog verschuldigde bedragen wegens achterstallige erelonen of wegens ongerechtvaardigde afhoudingen alsook over de omvang der vergoeding aan eiseres op tegeneis verschuldigd voor materiële en morele schade wegens kontraktbreuk en over de vordering van eiseres op tegeneis, strekkende tot terug-

betaling van teveel uitgekeerde vergoeding aan verweerder op tegeneis en tot betaling van de gederfde vijftieng procent op de erelonen van verweerder op tegeneis vanaf één augustus negentienhonderd vijftienzestig rechtstreeks door hem op patiënten geïnd, stelt aan als deskundige de heer Jan Matthys, Keizersvest, 19, Gent, met opdracht :

partijen per aangetekend schrijven, minstens acht dagen op voorhand te verwittigen van dag, uur en plaats van het vervullen van zijn zending, kennis te nemen van de bundels, partijen te onderhoren, inzage te nemen van de boekhouding van verweerder vanaf juni negentienhonderd vijftienzestig, alle nodige en nuttige inlichtingen in te winnen ook bij derden en aan de hand van de verzamelde elementen, een omstandige afrekening op te maken, enerzijds van alle bedragen door verweerder geïnd vanwege zieken of derde-betalende als ereloon op prestaties door eiser uitgevoerd en anderzijds van alle overdrachten, welke verweerder aan eiser op deze geïnde bedragen verrichtte; na te gaan indien ingevolge wanprestaties van verweerder, prestaties door eiser verstrekt en voorzien in de Z.I.V.-nomenclatuur of in gemeen akkoord bepaald (namelijk voor anesthesie bij curetage van de baarmoeder), bij de inning van de erelonen niet vergoed worden; te onderzoeken of de wijzigingen in meer of in min op de door eiser ingediende ereloonstaten, door de Z.I.V.-controleurs gevorderd werden en al dan niet gegrond voorkomen; de afhoudingen, forfaitaire en niet-forfaitaire, na te gaan en te berekenen, de forfaitaire bijdragen van vijftieng procent op de erelonen door eiser verdiend sinds één augustus negentienhonderd vijftienzestig voor prestaties verstrekt in de Sint-Maartenskliniek te berekenen, om op grond van dit alles de afrekening tussen partijen op te maken, partijen voorlezing te geven van het deskundig verslag en hen een maand tijd te gunnen om hun wederzijdse opmerkingen te formuleren, dit alles in één met redenen omkleed en met de wettelijke eedformule gesloten verslag neer te leggen binnen de drie maanden na de aanvaarding van zijn opdracht ter griffie van de rechtbank alhier;

Kosten voorbehouden.

BOEKBESPREKING

Flor Werdefroy, Zegelrechten, Administratief Lexicon, Brugge. Die Keure 1968, 112 blz.

De heer Flor Werdefroy directeur bij het Ministerie van Financiën, aan wie wij het groot Nederlandstalig werk te danken hebben over de registratierechten, dat verscheen in de Algemene Practische Rechtsverzameling, heeft thans in het Administratief Lexicon een tractaat gepubliceerd over de « zegelrechten ».

Het was geen gemakkelijke taak deze stof, die zo belangrijk is voor de praktijk en waarvan de bijzonderheden over het algemeen zo weinig gekend zijn, te synthetiseren in een beperkte verhandeling, waarin de practicus gemakkelijk, eenvoudig en duidelijk al vindt wat hij nodig heeft.

Daarin is de heer Werdefroy voortrefelijk geslaagd.

Zijn werk is ingedeeld in 3 grote afdelingen waarvan het eerste handelt over de zegelrechten in het algemeen.

De auteur toont hier aan welk het belang is van het zegelrecht, dat geldt als een traditionele en algemeen aanvaarde belasting, en dat niet enkel een vrij belangrijke opbrengst voor de staatskas verzekert, doch dat ook in aanzienlijke mate bijdraagt tot de bewijskracht van de akten.

Waar de zegelrechten daarna als belastingsschuld onderzocht worden bespreekt schrijver wie schuldenaars van de zegelrechten zijn, hoe het bewijs van de belastingsschuld geleverd wordt en op welke wijze het zegelrecht wordt

gekwetst. Eventuele terugbetaling, verjaring van de invordering en procedure der vervolgingen komen dan verder aan de beurt.

Om de inning van de zegelrechten te verzekeren bestaan er preventieve en repressieve maatregelen. Hierbij sluiten aan de opsporingsmaatregelen bij notaris:en, deurwaarders, griffiers en ambtenaren van de burgerlijke stand.

De algemene heffingsregelen en het karakter van de akten die aan het zegelrecht onderworpen zijn maken het voorwerp uit van een onderzoek.

Hierop volgt dan een studie van de verschillende akten en geschriften waarvoor het zegelrecht getarifeerd werd. In verband met de akten van rechtspleging is de uiteenzetting van de auteur tengevolge van de nieuwe maatregelen die genomen werden bij het inwerking treden van het nieuwe Gerechtelijk Wetboek, reeds achterhaald.

Het derde deel behandelt de vrijstellingen van zegelrecht nl. de voorlopige vrijstelling door regeling in debet en dan verder de definitieve vrijstelling ingevolge een hele reeks bijzondere wetten zoals in kieszaken, milite en mobilisatie, belastingen onteigeningen en heel de gamma van de sociale wetten. Uiteindelijk ook nog een aantal procedures zoals vóór het Vredegerecht in laatste aanleg, het Arbeidsgerecht, de strafzaken enz.

Het geheel is bijzonder klaar. Alle overbodige uitwijdingen zijn vermeden en heel het traktaat is toegespitst op de praktische bruikbaarheid.

Dit is voorzeker volledig in overeenstemming met het doel van het Administratief Lexicon waarin de verhandeling van de heer Werdefroy een waardevolle bijdrage is.

R. V.

Michel Dumont, Raymond Baeyens en André De Pover, Permanente tabellen bij de Verzameling der Arresten en Adviezen van de Raad van State, Heule, 1968, UGA (losbladig).

De grote en volledige verzameling der arresten en adviezen van de Raad van State gewezen door de afdeling administratie beslissende in betwiste zaken, uitgegeven door de heren Dumont, Baeyens en De Pover, kan slechts volledig tot haar recht komen wanneer praktische tabellen de opzoekingen in de massa der jurisprudentie gemakkelijk maken.

Dit doel wordt op schitterende wijze bereikt door de permanente tabellen die door de Uitgeverij voor Gemeentelijke Administratie te Heule worden uitgegeven en waarvan thans een vierde deel is verschenen. Het komt zelden voor dat men voor een verzameling van rechtspraak zo volledige en zo praktische tabellen heeft samengesteld.

Eerst een woord over de uitgave die losbladig is en die op de meest voortreffelijke wijze verzorgd is wat betreft druk en band, waarvoor de uitgeverij oprechte gelukwensen verdient.

Doch de inhoud van deze tabellen is oneindig meer dan enkel de vermelding van de uitgesproken arresten met de hoofdpunten van hetgeen zij beslissen. Voortdurend wordt verwezen naar vergelijkingspunten, naar rechtsgeleerde noten en verhandelingen, zodanig dat het geheel van deze tabellen kan beschouwd worden als een praktische leer-gang van ons administratief recht. Daarom zijn deze tabellen dan ook onmisbaar.

Zij vormen een voortreffelijke aanvulling van een merkwaardige jurisprudentiële uitgave en zij stemmen hem die er dagelijks gebruik van maakt tot oprechte dankbaarheid ten opzichte van de auteurs, die zich hiervoor een geweldige inspanning getroost hebben en van de uitgeverij die er haar beste krachten aan besteed heeft.

R. V.

Pedro Delahaye, Répertoire Décennal de la Jurisprudence Belge, 1956-1965, Tome III, (Digue - Eusion) en Tome IV, (Gage - Impots) Brussel, Etabl. Em. Bruylant, 1968.

Op zeer korte afstand zijn de delen III en IV verschenen van het befaamde tienjarig Repertorium der Belgische rechtspraak, samengesteld door de heer Pedro Delahaye raadshoofd in het Hof van Cassatie.

Het is de voortzetting van de onvolprezen uitgave die zoveel jaren geleden begonnen was door Jamar.

Al wat in de laatste 10 jaren aan Belgische rechtspraak gepubliceerd werd is hier vermeld en niet minder dan 37 tijdschriften met rechtspraak in de beide talen werden hier geëxcerpeerd.

Deze 2 nieuwe delen die de jurisprudentie bevatten tot en met 1965 volgen trouw de traditie van hun voorgangers en de 10-jarige Répertoires van Jamar, voor de laatste jaren voortgezet door Pedro Delahaye, zijn al te zeer algemeen gewaardeerd, opdat wij er bijzonder de aandacht zouden op dienen te vestigen.

Laten wij er ons toe beperken onze grote tevredenheid uit te drukken voor de snelle wijze waarop deze lijvige boekdelen elkaar opvolgen.

Er is geen beter middel om onmiddellijk volledig op de hoogte te zijn van heel de recente rechtspraak dan het consulteren van dit « repertoire décennal ».

Vergeeten wij hier niet te vermelden dat ook bij elk trefwoord de doctrinale studies worden aangewezen die op het onderwerp betrekking hebben, zodat deze uitgave ons werkelijk een volledig overzicht geeft van de tegenwoordige stand onze rechtsleer en rechtspraak.

R. V.

WETGEVING

**Wetsvoorstel
tot opheffing van artikel 298 van het Burgerlijk Wetboek**

Toelichting

Dames en Heren,

Artikel 298 van het Burgerlijk Wetboek verbiedt de echtgenoot tegen wie de echtscheiding wegens overspel werd toegelaten met zijn medeplichtige een nieuw huwelijk aan te gaan gedurende een termijn van drie jaar.

Met die bepaling wordt beoogd overspel te voorkomen, doch dat doel wordt zeker niet bereikt. De bepaling is ondoelmatig en het enige wat bereikt wordt is dat, wanneer personen die in concubinaat leven, een kind krijgen, zij verplicht zijn een procedure tot inkorting van voornoemde termijn te beginnen.

De voldoening van de echtgenoot die het slachtoffer is van de ontrouw van een andere, weegt niet op tegen de noodzaak om zo spoedig mogelijk een einde te maken aan onregelmatige toestanden. In dit verband heeft de wetgever trouwens reeds sinds lang van zijn bekommernis doen blijken, met name door toe te staan dat de scheiding van tafel en bed in echtscheiding wordt omgezet, zelfs op verzoek van de echtgenote tegen wie de scheiding van tafel en bed was uitgesproken.

De echtgenoot die de echtscheiding heeft verkregen, heeft zijn verantwoordelijkheden opgenomen door de ontbinding van het huwelijk te vragen, en het is normaal dat alle gevolgen daaruit worden getrokken.

Er zij aan toegevoegd: dat de echtscheiding, zelfs in geval van overspel of onderhoud van bijzijt, vaak gevorderd wordt op grond van grove belediging, zodat de sanctie automatisch vervalt. Bovendien worden talrijke echtschei-

dingen uitgesproken na een onderzoek dat uitwijst dat er wel ontrouw, maar geen overspel is als bedoeld in de wet, zodat een echtgenoot die wat behendiger of beter ingelicht is, aan de sanctie weet te ontsnappen.

Ten slotte is een nieuw huwelijk met een ander persoon dan de medeplichtige toegelaten, wat soms aanleiding geeft tot vrij ongelukkige toestanden voor de tijdens het concubinaat geboren kinderen, wanneer een van de twee personen die in concubinaat hebben geleefd, vóór het verstrijken van de termijn van mening verandert.

Om die redenen wordt voorgesteld een ondoelmatige tekst, die tot onbillijke gevolgen leidt, op te heffen.

J. Defraigne.

Wetsvoorstel.

Artikel 1. — Artikel 298 van het Burgerlijk Wetboek is opgeheven.

Art. 2 — Het derde lid van artikel 310 van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd door artikel 3 van de wet van 20 juli 1962, is opgeheven.

9 januari 1969.

J. Defraigne, A. Claes, J. Mathys,
A. Baudson, L. Defosset.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht. jg. 1968, nr. 6:

Van Bogaert E., De internationale aansprakelijkheid van de Staat voor de beslissing van de gerechtelijke instanties. — Kan J.M., De algemene rechtbeginselen in de administratieve rechtspraak. — Suetens J., De afdeling Wetgeving van de Raad van State en de Grondwet (vervolg). — Paulus C., De wet van 28 december 1967 betreffende de onbevaarbare waterlopen.

Jura Falconis: jg. 1969, nr. 3:

Van Buggenhout B., Polderbeheer: wet en werkelijkheid. — Van den Weghe P., Inhoud van de belangrijkste wetgeving toepasselijk op het landbouwbedrijf. — Lievens F., De strafbare deelneming als zelfstandig misdrijf.

Intercommunale: jg. 1969, nr. 1:

Maricq E. R., De stroom- en gasdistributie in een Europees perspectief. — Van Acker L., Het systeem van de gemengde intercommunale. — Jonnart P., De structuur van de distributie. — Detiège F., De doorstroming van de intercommunale werking.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie: jg. 1969, nr. 5026:

Borst P., Problemen en perspectieven van de marginale toetsing (III). — Kist J., Overzicht der Nederlandse rechtspraak: Verbintenissenrecht (IV).

Advocatenblad: jg. 1969, nr. 1:

Van der Does J.A.E., Procederen is een ziekte, en ziek zijn kost geld. — De Vries-Brauns J., Rechtsbijstandfonds, met noot van S.L. B.E.T.W.

Journal de Tribunaux: jg. 1969, nr. 4645:

Renauld J.G., et Grégoire M., En matière de successions 1949-1966.